

LITOSTROJ

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA LITOSTROJ

LETO VI.

LJUBLJANA, MARCA 1965

ŠTEVILKA 3

Od HE Peručice do 300 „besprizornih“

V HE Peručici je pet agregatov. Vsak generator ženeta po dve Peltonovi turbini na skupni vodoravni gredi. Na turbini enega izmed agregatov je 8. januarja prišlo do poškodbe, ko je odletela ena izmed lopatic tekača in prebila pokrov turbine. Pri pregledu tekačev ostalih turbin so tudi ugotovili delne poškodbe v obliki razpok. Litostroj je takoj poslal v elektrarno svoje strokovnjake, ki so v najkrajšem mogućem času omogočili obratovanje hidroelektrarne na vseh agregatih, ki jih sedaj stalno kontrolirajo.

Nekaj ugotovitev

Posebna komisija jugoslovanskih strokovnjakov, predstavnikov republiških in zveznih organov in predstavnikov HE Peručice, Litostroja in Energoprojekta iz Beograda je podrobno raziskala vzroke poškodb, najprej v sami elektrarni, nato pa še v Litostroju, kjer je pregledala tudi vso dokumentacijo, ki se nanaša na te turbine. Od dveh skupin komisije je prva preučila projekte in konstrukcije turbin ter izbiro materiala, druga skupina pa je dobila nalogo, da ugotovi kakovost uporabljenega materiala. Prva skupina strokovne komisije je že ugotovila, da poškodb v HE Peručici ni mogoče pripisati niti hidravlični zasnovi turbin niti njihovi konstrukciji, pa tudi ne izbiri materiala. Komisija je tudi ugotovila hitro in smotno intervencijo strokovnjakov Litostroja, tako da je bil zastoj v obratovanju elektrarne minimalen.

Druga skupina strokovne komisije še raziskuje material, iz katerega je tuji dobavitelj (iz Zahodne Nemčije) dobavil tekače, kakor tudi, ali uporabljeni material ustreza naročilu.

Ob tem dejanskem stanju — in še preden so bili znani rezultati preučevanj strokovne komisije — so nekateri jugoslovanski dnevniki, ob pomanjkanju najbolj elementarne razsodnosti, brez najmanjše doze odgovornosti in celo v senzacionalni obliki objavili nešteto netočnosti o samih poškodbah in zastoju v proizvodnji električne energije, pa tudi natolcevanj na škodo Litostroja, ne da bi počakali na ugotovitve strokovne komisije, ali celo ne da bi delo te komisije sploh omenili. Oprli so se tudi na nekontrolirane izjave poklicanih ali nepoklicanih oseb o »indiferentnem odnosu predstavnikov Litostroja« ali »nezadostnem interesu odgovornih organov tovarne Litostroj« itd.

Kaj in kako so pisali

Po naši evidenci navajamo tu samo nekaj pretirano senzacionalnih poročil naših časnikov v tej zadevi. Oba vodilna dnevnika, »Borba« in »Politika« iz Beograda, sta o poškodbah v HE Peručici objavila prvi poročili njihovih dopisnikov iz Nikšića dne 8. februarja t. l. V teh dopisih je sicer omenjena ustanovitev strokovne komisije za ugotovitev vzrokov poškodb, hkrati pa se dopisnika obeh dnevnikov sklicujeta na izjavo direktorije hidroelektrarne, ki govori o »nezanimanju« ali »nezadostnem zanimanju« Litostroja za hitro popravilo in o veliki škodi, ki jo bo utrpela proizvodnja elektrarne. List »Pobjeda« iz Titograda je nekako podobno pisal 11. 2. 1965. V njem smo čitali med drugim: »V podjetju »Gornja Zeta« poudarjajo zelo ravnodušen odnos predstavnikov Litostroja nasproti nujnosti reševanja tega problema. Litostroj, ki je dobavil opremo, je edino takšno podjetje v naši državi in od njegove aktivnosti je odvisno, ali in kdaj bo »Peručica« ponovno začela s proizvodnjo.« Na koncu pa dodaja: »Omejeno delovanje Peručice in negotovost, kdaj bodo okvare popravljene, ima za posledico problematičnost izpolnitve letnega plana tega proizvajalca električne energije.«

Beograjski »Expres« je dne 15. 2. 1965 v najbolj senzacionalni obliki poročal o »novih podrobnostih o lomih v hidroelektrarni pri Nikšiću«. Tudi ta list piše o »precej pasivnem stališču Litostroja nasproti nastalemu problemu, čeprav je samo od njega odvisno, kdaj bo elektrarna spet normalno delovala«. Po mnenju dopisnika iz Nikšića bo morala hidroelektrarna ustaviti delo v vsem letu 1965. Nato pa takole zaključuje: »Ogorčenje in reagiranje državljanov v tem primeru je povsem upravičeno. Z ljudsko muko in znojem pridobljeni milijoni so nepravilno uničeni. Za to bo vendarle moral nekdo odgovarjati družbi.«

To pisanje z natolcevanji na račun Litostroja in glede škode pa je že dva dni prej (13. 2. 1965) beograjska »Politika« omilila z dopisom svojega ljubljanskega dopisnika, ki je zabeležil izjave predsednika strokovne komisije inž. Radmila Veljkovića in med drugim zapisal, da so bili storjeni najnujnejši ukrepi, da bi čimprej odstranili in ublažili težke posledice in škodo in da so vse turbine, razen najhujše pokvarjene, že spet v pogonu. Dobesedno je še zapisal: »Zaradi hitre intervencije se bo občetno zmanjšala škoda, ki bi sicer znašala nekaj milijard dinarjev.«

Ob prvih ugotovitvah strokovne komisije so časniki objavili dne 19. 2. 1965 poročilo Tanjuga iz Nikšića in izjave v. d. direktorja HE Gornja Zeta inž. Veljka Vlahovića, ki je spremljal delo komisije in dejal, da je »komisija v dveh skupinah preučevala konstrukcijo turbin in kakovost materiala«. Ugotovila je, da vzroka za poškodbe na turbinskih tekačih v hidroelektrarni ni mogoče najti v hidravličnih in konstrukcijskih zasnovah, niti ne obstajajo kakršnekoli konstrukcijske in proračunske napake pri izdelavi poškodovanih turbinskih tekačev. Raziskave glede materiala pa se nadaljujejo. Komisija je razen tega sprejela začasno rešitev o usposobitvi poškodovanih turbinskih koles, tako da so izmed petih agregatov s skupno kapaciteto 190 tisoč kilovatov v obratovanju štirje in je skupna kapaciteta Peručice 153 tisoč kilovatov. Tanjugovo poročilo še dodaja dobesedno (Delo, 20. 2. 1965): »Treba je pripomniti, da je hidroelektrarna Peručica lani proizvedla 851 milijonov kilovatnih ur električne energije, letos v januarju pa kljub poškodbam 108 milijonov kilovatnih ur, oziroma za 18 milijonov več, kot je predvideval enomesečni plan.«

TISKOVNA KONFERENCA

Uprava Litostroja je v izogib slehernim nadaljnjim dezinformacijam sklicala dne 25. 2. 1965 tiskovno konferenco, na kateri so vodilni funkcionarji podjetja in turbinski strokovnjaki seznanili navzoče novinarje z dejanskim stanjem v tej zadevi. O ugotovitvah na tej konferenci so objektivno in bolj ali manj obsežno poročali med drugim: Delo dne 26. 2., 5. 3. in 6. 3. t. l. (glavne ugotovitve je poročevalac navedel dne 5. 3. 1965), RTV Ljubljana dne 25. 2. in 1. 3. 1965, beograjska »Politika« 1. 3. 1965 in mariborski »Večer« 3. 3. 1965. — O vsem pa so se novinarji Srbije in BiH še enkrat pogovorili ob njihovem obisku v našem podjetju 11. 3. 1965. Iz poročila, ki ga je pod naslovom: »Prenagljene obdolžitve Litostroja« (Od kod poškodbe na turbinah hidroelektrarne Peručice) objavil poročevalec ljubljanskega Dela dne 5. 3. 1965, navajamo med drugim: »Glede odgovornosti Litostroja za poškodbe na tekačih Peltonovih turbin v Peručici je značilna ugotovitev komisije, da teh poškodb ni mogoče pripri-

Komentar brez komentarja

Motiv preresen je za meh, ki vlečemo ga le za smeh.

A v zemlji tej in prav med brati se včasih moraš res — smejeti...

Kaj vse narobe je in kaj ni prav, pisun pove — nepridiprav.

Težko pa iz peresa kdaj mu kane, kar vsaj obliž naj bo za rane.

Nezgoda vselej se lahko primeri, a pri opisu drobi se pri meri!

Pretehtaj dobro, če je zlo; poklican kdo je in kako

do kraja da vso stvar preišče, resnic navrže nam o tem prgišče.

Smo družbi dolžni golo le resnico, boriti se za vso pravico.

Ce pa resnice samo pol je, kričati ne, molčati res je — bolje...

T. Z.

navajamo v informacijo naših bralcev tole:

Ob razumljivi ogorčenosti in prizade-
losti zaradi restrikcij v potrošnji električne
energije in drugače povsem pravilni
ugotovitvi, da je to samo posledica »neza-
dostnega vlaganja v energetske kapacitete
zadnjih let« je komentator zapisal na račun
Litostroja (pa tudi podjetij Rade
Končar in Metalna) takole: »Bili so pri-
meri, da elektrarne niso mogle prispevati
k optimalni proizvodnji električne
energije. Ni šlo za subjektivne partnerje,
pa tudi ne za hidrološke okoliščine...
Šlo je za opremo. Domači proizvajalci,
kakor je bil primer z Litostrojem, Rade
Končarjem in Metalno, niso bili v stanju,
da pravočasno popravijo nastale okvare
na opremi, ki so jo sami dobavili.« Ne
da bi navedel kakšne konkretne okvare, je
komentator pavšalno pribil: »Vzemimo
samo položaj s turbinami. Svoječas se je
Litostroj specializiral za proizvodnjo tur-
bin za elektrarne. Danes je v državi kakih
300 turbin, ki jih je dobavila ta tovarna.
Pokazalo se je, da kakovost teh turbin ni
takšna, s kakršno se v tej gospodarski
veji računa, pa jih je zato treba pogosto
popravljaliti. Litostroj danes praktično ni
v stanju nuditi elektrarnam potrebne
usluge.« To nesposobnost našega podjetja
opravičuje sicer nato z nekimi objektivni-
mi vzroki, vendar brž nato ponavlja: »V
večini primerov se proizvajalci odrekajo
vzdrževanju opreme, a tudi če izvrše po-
pravlila, so ta zelo nestrokovna in slabe
kakovosti.«

V zadnjem delu daje komentator še dva
predloga: prvič, da bi bilo prav, če bi
tudi domače turbine rekonstruirali (!) in
izboljšali stopnjo izkoristka, ki je nizek
v primerjavi s tujimi proizvojdji; drugič,
da bi bilo treba organizirati servisno služ-
bo in nuditi kvalitetne usluge za turbine
in drugo opremo, čemur da se sedaj izde-
lovalci odrekajo.

Kako je s proizvodnjo električne energije pri nas

Na gornji komentar v »Jugo-
slovenskih komercialnih novi-
nah« je uprava Litostroja posla-
la pismo uredništvu, v katerem
je zaradi objektivne analize polo-
žaja navedla tale dejstva:

V pomembni publikaciji »Elektroprivre-
da Jugoslavije« (založba »Privredni pre-
gled«, Beograd, 1962) je generalni direk-
tor Skupnosti jugoslovanskega elektro-
gospodarstva Ante Raos ugotovil na uvod-
nem mestu med drugim: »Elektrogospo-
darstvo Jugoslavije je v povojni dobi do-
seglo močan tempo razvoja svojih pro-
izvodnih, prenosnih in distribucijskih ka-
pacitet... Obseg proizvodnje, oziroma
potrošnje električne energije se je pove-
čal za približno enajstkrat, in to zaradi
visokega vzpona porasta, zlasti v zad-
njih petih letih... Jugoslavija je zavze-
la vodilno mesto v svetovnem razvoju
elektrogospodarstva. Namesto v desetih do
dvanajstih letih po svetovnem povprečju se
je potrošnja pri nas podvojila že v štirih
do pet letih... Jugoslavija je postala
energetsko enotno področje in v okviru
enotnega elektroenergetskega sistema se
dosega s koordiniranim delom znatna
ekonomičnost v izkoriščanju elektroener-
getskih naprav. Posebno velik uspeh je
naša država dosegla v izgradnji hidro-
elektrarn na kraških terenih in v tem
pogledu je to edinstven primer v svetu.
Ta uspeh, kakor tudi izdelava agregatov
z močjo nad 100 MW v domačih tovarnah,
potrjuje sposobnost naših delovnih ljudi
in doprinaša k uveljavitvi naše države
v svetu.«

Ne bi tu ponavljali vseh statističnih
podatkov, ki jih nato navaja dopis po
istem viru; dovolj je, če omenimo, da je
proizvodnja električne energije v Jugosla-
viji leta 1939 znašala 1,17 milijarde kWh
električne energije, leta 1947 samo
1,16 milijarde kWh, vtem ko naj bi letos
po planu preseгла 13 milijard kWh! V
raznih krajih naše domovine je v gradnji
še 11 hidroelektrarn in 10 termoelektrarn,
ki bodo same dajale letno 18 milijard kWh
električne energije, skupaj z vsemi dose-
danjimi hidroelektrarnami pa celo 32 mi-
liard kWh. Zanimiv je še tale podatek:
januarja letos je bila skupna proizvodnja
električne energije sicer za 4 od sto
manjša od planirane, toda hidroelektrarne
so pri tem prekoračile plan za 27%,

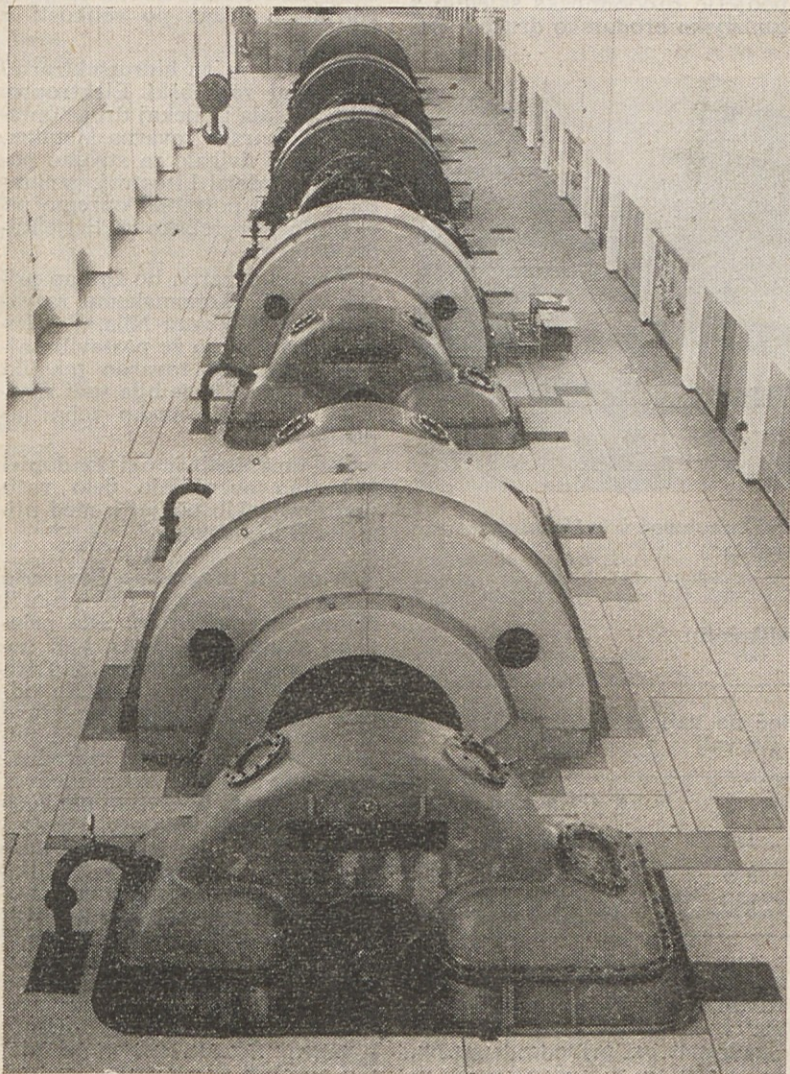
medtem ko so termoelektrarne ostale za
38% izpod plana.

To je samo nekoliko podatkov, ki pri-
čajo o velikem vzponu proizvodnje elek-
trične energije v Jugoslaviji po vojni, za
kar se je treba seveda zahvaliti instalirani
moči v naših hidroelektrarnah, to-
rež tudi opremi naših domačih proizva-
jalcev in ne nazadnje onim »300 bespri-
zornim« turbinam iz Litostroja, brez ka-
terih naše hidroelektrarne nikakor ne bi
mogle proizvesti tolikšne električne ener-
gije, da se je v kratkih razdobjih 4 do
5 let podvojevala, pa tudi ne prekoračita
proizvodnega plana v januarju tega leta.

Vse to je bilo dobro znano tujim inter-
esentom za našo turbinsko opremo, ki
daje danes pogon neštetim hidroelektrar-
nam v drugih državah in na drugih celih
(v Turčiji, Pakistanu, Indiji, Etiopiji,
Togu, Gvineji, Maroku itd.) a v tej opremi
so med drugim tudi agregati posebno ve-
likih dimenzij (n. pr. v HE Yamuni I. in
II. ali HE Yaldhaki v Indiji itd.) in tur-
bine, ki so v pogonu že blizu 10 let. Na
vseh teh trgih je Litostroj naletel na
najhujšo mednarodno konkurenco na tem
področju, uspel pa je pogosto kljub naj-
strožji kontroli in tujim določilom o pre-
vzemanju agregatov.

Ideja o organizaciji servisnih služb in
nudenju kvalitetnih uslug za turbine in
drugo opremo je sicer sama po sebi do-
padljiva, vendar je treba opomniti, da je
organizacija takšnih servisov pri opremi
naše vrste in za zelo redke primere več-
jih okvar zelo težko izvedljiva kot stalna
služba izven tovarne, saj takšne službe
ne poznajo nikjer v svetu in investitorji
prav dobro vedo, zakaj ne. Zaradi tesnej-
šega kontakta z investitorji je Litostroj
pred leti organiziral poseben simpozij o
vodnih turbinah, ki so se ga udeležili za-
stopniki iz vseh hidroelektrarn z našo
opremo. Razen tega je takoj interveniral
v vseh primerih, kjer je šlo za odstrani-
te daljšega izpada proizvodnje električne
energije.

Pri vsej tej diskusiji pa je tre-
ba vedeti, da ne gre samo za na-
še podjetje, temveč za interese
vse naše skupnosti in seveda za
našo popolno uveljavitev tudi na
tujih trgih. Zato moramo pri tem
(Nadaljevanje na 2. strani)

Pogled v strojnico HE Peručica — pet Peltonovih turbin-dvojčkov po 53.500 KM na padu 526 m, goltnost 8500 m³/s, 375 vrtilajev na minuto

LITOSTROJ SODELUJE PRI GRADNJI Atlantske ribiške flote

Hrana povprečnega Jugoslavanca je z beljakovinami zelo siromašna. Beljakovinsko hrano sestavljajo predvsem različne vrste mesa: govejega, telečjega, svinjskega. Ribe, ki uspešno zamenjujejo meso, nimajo v prehrani Jugoslovancev bistvene vloge. V primerjavi z govejim in drugim mesom so ribe poceni. Z veliko realnostjo lahko ocenjujemo, da bo goveje in drugo meso zadržalo svoje visoke cene tudi v bodoče. Zato bo potrebno dvigniti potrošnjo rib, kot so to storile tudi druge dežele, sicer se struk-

že povsem siromašna z ribami. Še posebej velja to za naš Jadran. Ribiči so prisiljeni, da vse bolj izkoriščajo bogata ribolovna področja na odprti in oddaljenih morjih. Seveda je taka preusmeritev ribištva možna samo, če so na voljo ustrezne ribiške ladje, prilagojene za lov v povsem drugačnih razmerah, kot so jih bili ribiči vajeni v obalnih vodah. Nekaj povsem drugega je lov v mirnih nočeh na Jadranu in lov v mrzlih razburkanih valovih severnega Atlantika.

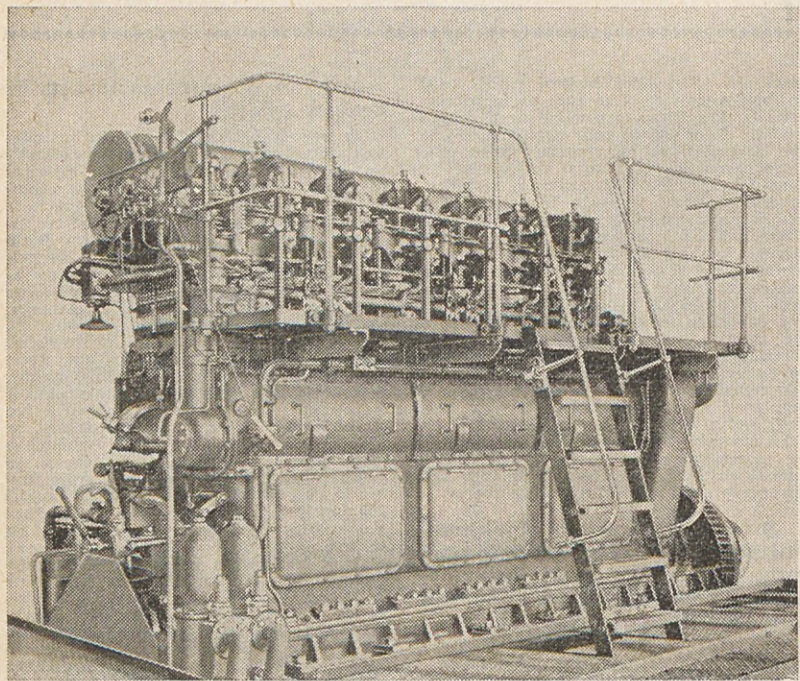
Oddaljena bogata lovišča in ze-

delnica Crvena zvezda v Puli gradi sedaj zanj tri najmodernejše ribiške ladje, ki bodo ustrezale najvišjim zahtevam tehnike na tem področju. Ker je celotna tehnologija globokomorskega ribolova nam Jugoslovancem še premalo znana, so bili projekti za ladje naročeni pri znani ameriški projektivni organizaciji »Marco«.

Nove ladje so grajene v jekleni konstrukciji, dolge 48 m s kapaciteto 450 ton rib, ki se bodo skladiščile v 10 skladiščnih komorah. Ladje so grajene predvsem za lov na tune. Opremljene bodo z radarjem, napravo za avtomatsko krmarenje, žiro kompasom ter drugimi navigacijskimi in elektronskimi napravami za odkrivanje ribjih jat. Predvidevajo, da bi vsaka ladja ulovila letno 2.500 ton rib, ali vse tri skupaj nad 7.000 ton, kar je več kot tretjina današnjega ulova na Jadranu.

Glede pogonskih motorjev je odločitev padla na motorje B&W, ki jih bo izdelalo naše podjetje. To so motorji familije VBF, in sicer tipa 928-VBF-50. Motorji tega tipa se sedaj prvič izdelujejo v Litostroju. Z njimi smo občutno razširili naš proizvodni program glavnih pogonskih motorjev, ki je do sedaj obsegal samo Alpha motorje.

Motorji VBF so dvotaktni motorji brez križnika. Značilno za njih je istosmerno izplakovanje s centralno postavljenim izpušnim ventilom v glavi motorja. Motorji so opremljeni s turbopuhalom, ki ga ženejo izpušni plini motorja. Preden odpre bat v bližini spodnje mrtve točke izplakovalne naprave, ki so po vsem obodu valja, se odpre izpušni ventil. Plini v valju eksplodirajo na tlak, ki je manjši kot izplakovalni tlak. Pri gibanju bata navzgor se zapre izpušni ventil, preden prekrije bat polnilne kanale. Motorji VBF so grajeni za direktno zvezo s propellersko gredjo. Smer vrtenja propelerja dosežemo s spremembo smeri vrtenja motorja.

Dieslov ladijski motor 628-VF-50 s šestimi valji

tura prehrane ne bo menjala. Jugoslovanci porabi sedaj povprečno komaj 0,5 kg rib. Iz tabele, ki jo navajamo, sledi, da je primerjava med našo državo in razviti industrijskimi državami glede porabe rib nemogoča. Letna poraba rib na prebivalca znaša:

Danska	26 kg
Holandska	25 kg
Svedska	23 kg
Španija	21 kg
Anglija	17 kg
SZ	17 kg
Zahodna Nemčija	15 kg
Grčija	13 kg
Francija	13 kg
Italija	7 kg

Vidimo, da trošijo industrijsko razvite države Zahodne Evrope, pa tudi SZ, v primerjavi z Jugoslavijo ogromne količine rib. Računa se, da 30–65 odstotkov mesne hrane v teh deželah tvorijo ribe. Pri nas je ta odstotek komaj 2–3 odstotke.

Navedena dejstva silijo jugoslovanske ribiče, da oskrbijo tržišča z zadostnimi količinami rib, distribucijska in transportna mreža pa da se organizirata po sodobnih načelih.

Na žalost so obalna področja in teritorialne vode večine morij

HE PERUČICA

(Nadaljevanje s 1. strani)

upoštevati ne le lokalne, temveč tudi splošne nacionalne interese. Po gornjih podatkih naših strokovnjakov se nam vsekakor pred tujino ni treba sramovati, niti ne ob morebitnih defektih, saj vemo, da tudi največji svetovni izdelovalci te opreme niso bili brez napak pri nas, čeprav o tem nismo pisali. (To misel je poročevalec mariborskega »Večera« drastično izrazil z naslovom svojega poročila: »Kar mahnimo po njem, saj je naš!« ...)

Prihodnjič bomo opozorili še na nekaj glasov v tej zadevi, ki je po našem preseglu vse meje dezinformiranja naše javnosti pa tudi vse meje varovanja naših interesov nasproti tujini.

lo različne vremenske razmere narekujejo, da se dolgo, tudi več tedensko bivanje na morju naredi ribičem čim udobnejše. Vse ribiške enote, ki love v tako oddaljenih področjih, morajo biti grajene za večji radius gibanja. Plovne sposobnosti ladij morajo omogočati normalno delo — lov, tudi pri zelo slabem morju in viharjih.

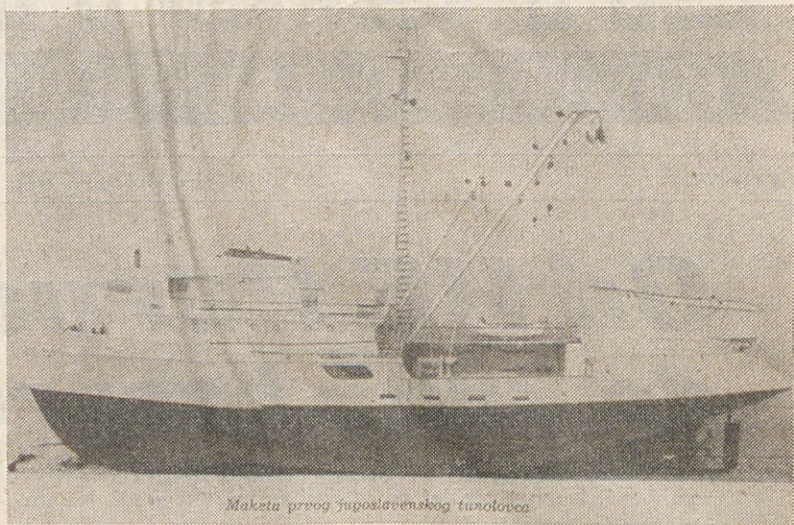
Tak razvoj in preusmeritev ribištva je omogočil tudi razvoj hladilne tehnike. Star nezanesljiv način ohlajevanja z ledom je na takih modernih ladjah povsem izrinil moderni način ohlajevanja z globokim zmrzovanjem. Tehnologija globokega zmrzovanja omogoča, da se ribe konzervirajo za daljše obdobje. Ribiške enote se lahko zadržujejo več časa v ribolovnih področjih in odhajajo na zelo oddaljena, toda bogata lovišča.

Širna morska prostranstva na severnem Atlantiku okrog New Fundlanda in Labradorja so planjave, ki jih je treba samo pojeti. Ribiči, ki so lovili v teh področjih, pripovedujejo o izrednih množinah rib. Lov je tako bogat, da ribe s težo pod 1 kg za prehrano sploh ne prihajajo v poštev. Predelajo se v ribjo moko, ki se uporablja kot kvalitetno krmilo pri pitanju živali (piščančje farme, bekoni, teleta).

Podjetje »Jugoatlantik« v Puli je bilo ustanovljeno prav z namenom, da se orientira na ribolov na Atlantskem oceanu. Ladje-

Bogat ribolov

Maketa prvega jugoslovanskega tunolovca

Kaj pišejo o nas

V februarju so vsi jugoslovanski dnevniki poročali, da gradi sarajevsko podjetje Energoinvest štiri termoelektrarne v Indiji in da v tem poslu sodeluje z njim — razen Jugoturbine, Rade Končarja, Djura Djakovića in tvornice parnih kotlova — tudi Litostroj.

Delo je dne 6. 2. 1965 poročalo o sporazumu o skupnem nastopanju našega ladjedelništva in z njim povezane industrije na svetovnih trgih. Dne 5. februarja tega leta so na sestanku v Zagrebu ugotovili uspehe, ki so jih dosegli z delitvijo dela med podjetji Rade Končar, Uljanik in Litostroj, kakor tudi z nekaterimi drugimi in poljskimi poslovnimi partnerji. Podobne poslovne stike bodo posebne delovne skupine navezale tudi z ustreznimi industrijami Sovjetske zveze, Bolgarije in drugih vzhodnoevropskih dežel. O tem so poročali tudi drugi jugoslovanski dnevniki.

Ljubljanski dnevnik je 3. 2. 1965 poročal iz Beograda, da je podjetje Brodoimpeks sklenilo s tunizijsko brodersko družbo spo-

razum o dobavi treh tovornih ladij s po 800 tonami nosilnosti, za katere bo pogonske motorje moči 720 do 790 KM izdelal Litostroj. O tej dobavi je istega dne poročal tudi beograjski Privredni pregled, Privredni vjesnik iz Zagreba je o tem poročal že 23. januarja 1965, Vjesnik iz Zagreba pa 13. 1. 1965.

KORISTNO SODELOVANJE

V Vjesniku iz Zagreba so dne 17. 1. 1965 objavili članek o modernejši proizvodnji v strojegradi, kjer je govora predvsem o potrebi skupnega nastopanja podjetij iste stroke tako na domačih kot na inozemskih tržiščih.

Pomembno je omeniti dejstvo, da članek na vidnem mestu podrtuje pozitiven odnos podjetja Jugoturbine iz Karlovca do njenih kooperantov, med katerimi je tudi Litostroj.

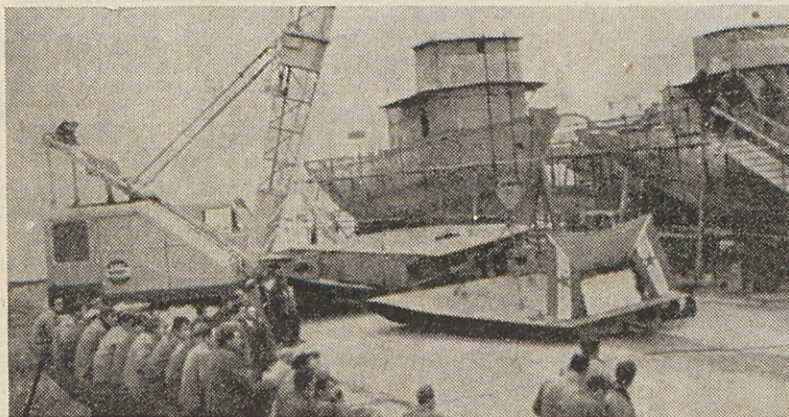
V več jugoslovanskih časopisih so zadnje dni izšli daljši ali krajši sestavki o elektrarni na modrem Nilu Tis Abba. Ta elektrarna je druga po velikosti v Etiopiji.

Projekte za to hidroelektrarno je izdelal zagrebški Elektroprojekt, dvigala in nekaj druge opreme mariborska tovarna Metalna, turbine in dvigalo za strojno postajo je izdelal Litostroj, generatorje z vso potrebno opremo pa je poslalo zagrebško podjetje Rade Končar.

Nova elektrarna bo znatno pripomogla k ekonomskemu razvoju doline Modrega Nila. V bližini elektrarne so že postavili največjo etiopsko tovarno tekstila v Bahr Daru, ki je bila tudi zgrajena z jugoslovansko tehnično pomočjo.

Vsi omenjeni članki in dopisi pohvalno ocenjujejo delo vseh jugoslovanskih podjetij, med njimi tudi Litostroja.

Privredni pregled iz Beograda je dne 28. januarja 1965 objavil članek pod naslovom: »Na principih studioznega dela«, kjer govori o razvoju kovinske industrije v ljubljanskem okraju. Na vidnem mestu omenja glavne težave te panoge industrije, to je pomanjkanje domačega reprodukcijskega materiala, dolgi dobavni roki in seveda predvsem pomanjkanje deviznih sredstev. Izredno važno vlogo v tej industriji imajo livarne, ki izkoriščajo odlitke za lastno predelavo. S tem v zvezi omenja tudi podjetje Litostroj, ki ga kasneje še enkrat omeni v zvezi z glavnimi izvoznimi artikli te industrije, med katere moramo šteti predvsem turbine, žerjave, dvigala, črpalke, kar vse izdeluje Litostroj. Seveda ob tem ne smemo pozabiti še na druge izvozne artikole drugih izvoznih podjetij, kot so pristaniška oprema, rudarska oprema, razni stroji itd.

Postavljanje kobilice za oceanski tunolovec v ladjedelnici Crvena zvezda

Motorje VBF gradijo v štirih velikostih:

Tip	Vrtilna hitrost o/min	Moč na valj KS/valj	Možno število valjev
28-VBF-50	360	174	5, 6, 7, 8, 9, 10
35-VBF-62	300	182	5, 6, 7, 8, 9, 10
42-VBF-75	240	395	5, 6, 7, 8, 9, 10
50-VBF-90	200	560	5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12

V nove ladje Jugoatlantika vgrajeni motorji 928-VBF-50 imajo 9 valjev in moč 1500 KS. Z njihovo energijo bo ladja razvijala hitrost 11 vozlov.

Jugoatlantik bo z izgradnjo ribiške flote še nadaljeval. Predvidena je nabava nadaljnjih 10

tunolovcev. Od rezultatov pri dobavi prvih 3 motorjev pa zavisi, če se bo Litostroj lahko uveljavil tudi pri prihodnjih poslih, ki se obetajo z modernizacijo in razvojem našega ribištva.

Inž. Darinko Kolbl

INŽ. FRANC PENTEK,
sekretar TK ZKS

Problemi gospodarjenja v Litostroju v novih ekonomskih pogojih

Na V. kongresu ZKS, ki se je sestal 17. 3. t. l. v Ljubljani, je prispeval k razpravi iz gradivom tudi sekretar našega tovarniškega komiteja inž. Franc Pentek, čigar referat podajamo na tem mestu v povzetku.

Vsa družbena prizadevanja so že v preteklem letu, še posebno pa po VIII. kongresu ZKJ bila

stev, s katerimi bi hitreje reševali intenzifikacijo našega gospodarjenja. Zato smatramo, da je odprava prispevka iz dohodka samo za nekatere gospodarske panoge pomanjkljivost v dosednji fazi izpopolnjevanja gospodarskega sistema na področju delitve dohodka, pomanjkljivost, ki jo moramo v prihodnosti popraviti. Ta pomanjkljivost je tudi ovira pri doslednem uresničevanju delitve dohodka med družbeno-političnimi skupnostmi in delovno organizacijo, kakor tudi pri delitvi dohodka po delu pri razdeljevanju osebnih dohodkov v delovnih organizacijah.

INTENZIFIKACIJA GOSPODARJENJA

Napori komunistov v naši delovni organizaciji so predvsem usmerjeni k intenzifikaciji gospodarjenja, ki naj se odraža v modernizaciji proizvodnje oziroma v bolj ekonomičnem in bolj rentabilnem poslovanju delovne organizacije, pa tudi bolj produktivnem delu samih proizvajalcev. Preden bi nakazal nekaj konkretnih nalog, ki si jih moramo za dosego prej navedenih ciljev postaviti, bom navedel nekaj podatkov o gospodarjenju v naši delovni organizaciji v zadnjih letih (od leta 1960 do vključno leta 1964).

Ti podatki nam povedo, da je podjetje v obdobju od leta 1960 do vključno 1964, če presojamo poslovne rezultate z ozirom na ustvarjeni celotni dohodek po plačani realizaciji, beležilo zadovoljive rezultate, saj se je obseg proizvodnje, če vzamemo za startno leto 1960, dvigal kot prikazujejo indeksi: 100 %, 123 %, 138 %, 186,5 % in 200 % v letu 1964. Ti indeksi nam jasno pričajo o nenehni in zelo ugodni rasti obsega proizvodnje v naši delovni organizaciji. Vendar moramo pri oceni dobrega gospodarjenja pogledati, ali smo dosegli tudi največje možne ekonomske rezultate.

Za ugotavljanje ekonomičnosti poslovanja so pri nas kot družbena merila porabljena sredstva. Čim manj sredstev bomo porabili na enoto ustvarjenega celotnega dohodka, tem bolj ekonomično bomo gospodarili.

delovni organizaciji dosegli leta 1961 in da je v letu 1964 padla ekonomičnost poslovanja na najnižjo vrednost.

V naslednjem si bomo ogledali rentabilnost poslovanja v posameznih letih obravnavanega obdobja. Trdimo, da rentabilnost poslovanja je tista delovna organizacija, ki na en dinar vloženih sredstev ustvari več dinarjev neto produkta.

V 000/din	1960	1961	1962	1963	1964
celotni dohodek	7.453.027	9.173.444	10.293.828	13.901.750	14.911.784
porabljena sredstva	4.785.679 = 1,562	4.959.695 = 1,85	5.974.442 = 1,72	8.650.688 = 1,608	9.607.165 = 1,55

Razmerje med ustvarjenim celotnim dohodkom in porabljenimi sredstvi nam pove, da smo npr. z enim dinarjem porabljenih sredstev ustvarili v letu 1960 — 1,562 dinarja, v letu 1961 — 1,85 dinarja, v letu 1962 — 1,72 dinarja, v letu 1963 — 1,608 dinarja in v letu 1964 — 1,53 din celotnega dohodka. Vidimo, da smo največjo ekonomičnost poslovanja v naši

V 000/din	1960	1961	1962	1963	1964
neto prod. povpr. vlož. sred.	2.825.729 = 0,32	4.213.749 = 0,418	4.319.386 = 0,374	5.251.062 = 0,4	5.304.620 = 0,38

Navedeni izračuni nam pokažejo, da je naša delovna organizacija poslovala najrentabilneje v letu 1961, ko smo npr. ustvarili z enim vloženim dinarjem vred-

nost neto produkta 0,41 din oziroma smo v letu 1964 manj rentabilneje poslovali. Produktivnost dela presojamo z razmerjem med ustvarjenim neto produktom in povprečnim številom zaposlenih delavcev.

V 000/din	1960	1961	1962	1963	1964
neto produkt povpr. št. zaposlenih	2.825.729 = 2,739 = 1,033	4.213.749 = 3,126 = 1,346	4.319.386 = 3,267 = 1,324	5.251.062 = 3,445 = 1,526	5.304.620 = 3,660 = 1,450
indeks %	100	130	128	147,5	140

Iz izračunanih podatkov je razvidno, da je bila največja produktivnost dela v letu 1963, ko smo ustvarili na enega zaposlenega delavca 1,526 milij. dinarjev neto produkta, oziroma je bila v letu 1964

slabša produktivnost dela (1,45 milij. neto produkta). Vrednost povprečno dejansko izplačanih mesečnih neto OD v obravnavanem obdobju:

V 000/din	1960	1961	1962	1963	1964
dej. izpl. neto OD povpr. št. zaposlenih	957.551 = 12.2739 = 29,180	1.222.315 = 12.3126 = 32,590	1.583.611 = 12.3262 = 40,450	1.816.069 = 12.3442 = 43,850	2.189.533 = 12.3660 = 49,850
indeks %	100,0	111,7	138,7	150,6	171,2

Izračunani podatki o povprečnih dejansko izplačanih mesečnih neto OD na enega zaposlenega v naši delovni organizaciji nam kažejo večjo rast izplačanih OD, posebno v zadnjem letu 1964 (indeks 171,2 %) v primerjavi s startnim letom 1960, ki ga označujemo z indeksom 100 %, pa vendar so izplačani OD v naši delovni organizaciji še vedno prenizki in eden

V 000/din	1960	1961	1962	1963	1964
celotni dohodek povpr. cel. obr. sredstev	7.453.027 = 4,781.869 = 1,556	9.173.444 = 5,702.751 = 1,606	10.293.828 = 7,912.103 = 1,302	13.901.750 = 8,217.575 = 1,695	14.911.784 = 8,837.428 = 1,69
indeks %	100,0	103,2	83,7	109	108,5

Izračunani podatki nam povedo, da smo celotna obratna sredstva v zadnjih dveh letih med poslovanjem bolje izkoristili, saj smo dosegli višje količnike obračanja.

GLAVNA NALOGA

Če sedaj na osnovi izračunov o rentabilnosti, ekonomičnosti, produktivnosti dela in povprečnih vrednosti mesečnih neto izplačanih OD presojamo gospodarjenje v naši delovni organizaciji, vidimo, da z doseženimi rezultati ne moremo biti povsem zadovoljni, zlasti če pri tej presoji vzamemo v poštev podatke o poslovanju v letu 1964. V resnici se nam je celotni dohodek sorazmerno hitro dvigal, saj smo dosegli v letu 1964 dvakratno realizacijo celotnega dohodka iz leta 1960 pri samo 34 % povečanju delovne sile; zelo enako se nam je dvigal tudi ustvarjeni neto produkt. Vendar pa nam izračunani podatki povedo, da so se dejansko izplačani neto OD v primerjavi z ustvarjenim celotnim dohodkom hitreje dvigali in da je vrednost dohodka v letu 1964 v primerjavi z letom 1963 celo v padanju. Še slabši pa je podatek, da so sredstva delovne organizacije (sredstva rezervnega sklada in ostali skladi), ki so dosegla največjo vrednost (v razmerju z letom 1960) v letu 1961 z indeksom 415 % (v letu 1962 indeks 379 %, v letu 1963 indeks 106,2 %) v letu 1964 padla na najnižjo vrednost — indeks 47,8 %, kar nam pravzaprav pove, da naša delovna organizacija ob zaključku poslovnega leta 1964 praktično razpolaga z minimalnimi sredstvi, formiranimi iz uspeha delovne organizacije. Tudi presojanje našega gospodarjenja po podatku ekonomičnosti in rentabilnosti poslovanja ter zasledovanje produktivnosti dela, še posebno v poslovnem letu 1964 nam ne daje nobenih ugodnih rezultatov, kar nas komuniste, predvsem pa komuniste na vodilnih in vodstvenih položajih opozarja na to, da je treba tudi pri nas čim hitreje preiti iz dosedanjega ekstenzivnega na bolj intenzivno gospodarjenje. Intenzifikacija gospodarjenja mora postati glavna naloga slehernega komuniste v naši delovni organizaciji.

V nadaljevanju bom navedel nekaj notranjih problemov, ki zavirajo hitrejši razvoj intenzivnega gospodarjenja v podjetju.

NEKAJ TEMELJNIH PROBLEMŌV

Temeljni problem v vrsti problemov, s katerimi se komunisti spoprijemamo že nekaj let nazaj, je neurejen sistem nagajevanja.

Lahko bi sicer naštevati nešteto vzrokov subjektivne, pa tudi objektivne narave, zakaj nismo na področju nagajevanja uspeli doseči resnejših premikov v smeri iskanja bolj stimulativnega sistema nagajevanja, vendar pa je po mojem mišljenju glavni vzrok neuspeha premajhna vztrajnost komunistov, predvsem na odgovornih delovnih mestih, pri prizadevanju, da izdelamo nov, bolj stimulativen sistem nagajevanja, v katerem naj bo zagotovljeno osnovno socialistično načelo: vsakemu po njegovemu delu. Postavlja se tudi vprašanje, ali se naše strokovne službe ne znajejo lotiti reševanja te nelahke, a zelo pereče problematike. Praksa je pokazala, da smo se v preteklosti zelo radi lotevali raznih začasnih ukrepov na področju nagajevanja, nismo se pa hoteli, vsaj do nedavnega ne, resno spoprijeti z razmišljanjem o novem sistemu nagajevanja. Tudi pri nas je veljalo do nedavnega znano mišljenje, da se strokovnih kadrov ne da nagajevati po njihovem vloženem delu. Prepričan pa sem, da smo s pravilnikom o nagajevanju kadrov za izdelavo tehnične dokumentacije, ki je stopil v veljavo s šestmesečno poskusno dobo 1. decembra lani, obračunali s to zastarelo in škodljivo miselnostjo. Zelo ugodni rezultati de-

izmed glavnih razlogov, da nas delovna sila zapuša v tako visokem številu.

Osnovno načelo dobrega gospodarjenja je, da je treba s čimmanj obratnimi sredstvi ustvariti čim večji celotni dohodek. Zato je zanimivo pogledati, kako ugoden je v naši delovni organizaciji »količnik obračanja«, ki je razmerje med celotnim dohodkom v poslovnem letu in povprečnimi obratnimi sredstvi.

la projektantov, konstrukterjev in tehnologov v zadnjih treh mesecih, ko je OD odvisen od njihovega večjega zavzemanja pri delu, nam zgovorno povedo, da je treba pospešeno iskati merila za stimulativno nagajevanje tudi ostalih strokovnih kadrov, kot so to »organizatorji proizvodnje«, ekonomisti, komercialisti in ostale strokovne službe. Nevzdržno je namreč, da je v naši delovni organizaciji še vedno 55 % članov kolektiva, ki se jim OD formirajo v glavnem le po času in hierarhičnem položaju. Tudi določene deformacije izdelanega pravilnika za stimulativno nagajevanje projektantov, konstrukterjev in tehnologov ne zmanjšujejo njegove vrednosti pri izpolnjevanju našega sistema nagajevanja. Izdelava analitične ocene delovnih mest, ki je prav sedaj v teku, nam bo prav tako dala zelo solidno osnovo za nov sistem nagajevanja v podjetju, s katerim upamo, da bomo za vedno izločili iz našega nagajevanja sistem »tarifiranja« delovnih mest.

IZKORISCENOST KAPACITET

Ze pred leti izdelane analize s področja izkoriščenosti strojnih kapacitet so pokazale, da imamo v neizkoriščenosti strojnih kapacitetah dovolj velike notranje rezerve, ki bi jih prav sedaj pri naši orientaciji k intenzivnemu gospodarjenju ob posebnem prizadevanju organizatorjev proizvodnje in z manjšimi organizacijskimi spremembami morali z uspehom izkoristiti. Prvi korak k intenzifikaciji gospodarjenja v našem podjetju je bil storjen z razdelitvijo podjetja na proizvodne enote, saj so se kar naenkrat pojavili odvisni stroji, za katere so brž iskali delo. Še večjo ekonomičnost strojnih kapacitet pa pričakujemo prav sedaj z izpolnjevanjem pravilnika za delitev OD na obračun osebnih dohodkov po uspehu vsake PE ali sektorja zase.

Izredno važen faktor, ki vpliva na večjo izkoriščenost strojnih kapacitet, je uvažanje večimenskega dela. Po zadnjih podatkih beležimo v naši delovni organizaciji izkoriščenost kapacitet z izmenskim koeficientom 1,6, kar predstavlja po podatkih zavoda za statistiko vrednost, ki stoji nad povprečnim izmenskim koeficientom tehničnih kapacitet (1,4) slovenske kovinske industrije. Vendar pa je vrednost 1,6 še vedno daleč pod maksimalnim izmenskim koeficientom 2,7, s katerim bi bile vse tehnične kapacitete (strojne in kadrovske) maksimalno izkoriščene. Največjo skrb pri prehodu na intenzivno gospodarjenje pa nam povzroča izredno slabo stanje osnovnih sredstev, saj je njihova iztrošenost že nad 50 % pri strojih, ki smo jih dobili še na račun reparacij, pa že nad 70 % in več. Jasno, da bomo s takim stanjem strojnih kapacitet težko dolgo kljubovali močnemu boju na domačih in tujih tržiščih, kjer se srečujemo s partnerji z visoko razvito tehnologijo mehanike obdelave in visoko produktivnimi strojnimi kapacitetami.

FLUKTUACIJA DELOVNE SILE

Fluktuacija delovne sile je v naši delovni organizaciji zelo pereč problem že vrsto let nazaj, vendar pa je dosegla v poslovnem letu 1964 svojo največjo vrednost, saj je v tem letu naše podjetje zapustilo 935 članov kolektiva (od 3660) oziroma je prišlo v naše podjetje v istem obdobju 981 novih sodelavcev. Pri tej problematiki je najbolj zaskrbljujoče dejstvo, da odhaja iz podjetja največkrat visokokvalificirana in kvalificirana delovna sila. Znano je, da vlagata Litostroj visoka finančna sredstva za vzgojo vseh vrst novih strokovnih kadrov, oziroma da ne štedi s finančnimi sredstvi tudi za izpopolnjevanje in nadaljnje izobraževanje že zaposlenih članov kolektiva, saj nam za izobraževanje namenjena sredstva prej zmanjšujejo, kot pa da bi ostala neizkoriščena (v občini Šiški je ostalo 75 % za

izobraževanje namenjenih sredstev neizkoriščenih).

Analiza podatkov o šolanju nam pove, da je od vseh koristnikov naših ugodnosti v času študija (štipendije, posojila, šolnine, skrajšani delovni čas) že zapustilo naše podjetje nad polovico (51,5 %) teh sodelavcev. Če bi morali to dejstvo delno sprejeti z razumevanjem pri diplomantih srednjih šol in absolventih poklicne šole takrat, ko ti odhajajo zaradi nadaljevanja študija, pa je popolnoma nevzdržno za našo delovno organizacijo vedno večji odhod diplomantov visokih šol, posebno inženirjev fakultete za strojništvo (odšlo 22 od 42 ali 52,4 %), fakultete za elektrotehniko (100 %), metalurške (37,5 %), ekonomske fakultete (50 %) itd. Komunisti v podjetju ne moremo biti ravnodušni do tega problema. Govoriti o intenzifikaciji gospodarjenja, ki je neizpodbitno pogojeno z večjo produktivnostjo dela in je največkrat rezultat modernizacije proizvodnje, uvažanja novih tehnoloških dosežkov v proizvodne obrate itd., na drugi strani pa dopuščati, da nam ti kadri, ki naj bi bili nosilci modernizacije, odhajajo iz podjetja, je hudo nasprotje, ki ga bo treba odpraviti.

Spregovoril bi še o nekaterih objektivnih faktorjih, ki nam povzročajo dodatne težave pri reševanju problema fluktuacije. Če navedem svoje razloge teh objektivnih vplivov najprej na področje izobraževanja v občini Šiški, kjer je ostalo neizkoriščenih sredstev za izobraževanje kar 63 % (to je za 255 milij. dinarjev), lahko upravičeno trdim, da so ta neizkoriščena sredstva ostala delovnim organizacijam in službam, ki so jih lahko uporabile v druge namene, npr. za gradnjo stanovanj ali kot sredstva za izplačilo večjih OD. Verjetno pa to ni osamljen primer, temveč ga srečamo tudi drugod po Sloveniji. Drug tak moment, ki ga velja poudariti, je gradnja stanovanj za člane delovnega kolektiva v naši delovni organizaciji.

STANOVANJSKO VPRAŠANJE

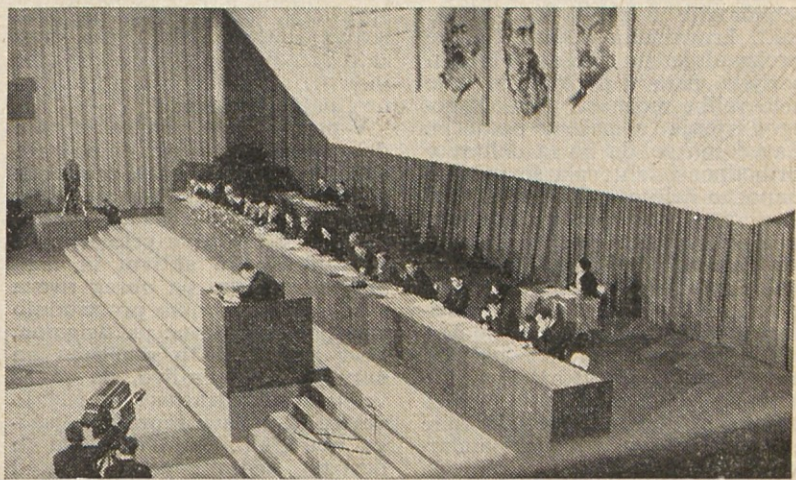
V Litostroju že vrsto let nazaj gradimo stanovanja ob 20 % obvezni participaciji koristnika-udeleženca pri gradnji stanovanja. Prepričani smo, da je tak sistem gradnje z 20 % lastno udeležbo tudi iz psiholoških in ekonomskih vidikov pravih. Saj spodbuja slehernega koristnika k štednji. Ni pa privlačen za strokovnjake, predvsem ne za mlajše, ki si šele ustvarjajo svoj družinski dom. Za nje so bolj privlačna manj interesantna delovna mesta v nekaterih manjših podjetjih, če jim nudijo zastoj stanovanje. Podobno je z ostalimi kadri. Smatramo, da je to družbeni problem, ki ga v prihodnosti moramo odpraviti. Odstranitev še nekaterih pomanjkljivosti v delitvi nove ustvarjene vrednosti med gospodarskimi organizacijami in družbeno-političnimi skupnostmi bo morala dati v bodoče še večjo materialno bazo delovnim organizacijam. S tako pridobljenimi sredstvi bodo delovne organizacije imele večji razpon za boljše gospodarjenje in s tem tudi možnost za ustvarjanje večjih sredstev za delitev OD.

Kljub tem ne preveč ugodnim podatkom o fluktuaciji bodo tudi v bodoče vsa prizadevanja komunistov pri nas usmerjena k nadaljnjemu izobraževanju novih strokovnjakov, oziroma izpopolnjevanju že zaposlenih delavcev. Sedanji podatki govore o tem, da se trenutno izobražuje na visokih, višjih in srednjih šolah 109 tovarišev, oziroma v Izobraževalnem centru Litostroja 427 tovarišev. Kljub nekaterim težavam, ki so nas spremljale v preteklosti in nas bodo še nekaj časa v prihodnosti, so bile storjene koristne ocene našega dosedanjega poslovanja in podani predlogi za formiranje take poslovne politike, ki bi nam v prihodnosti zagotovila boljše poslovne rezultate.

Nekatere osnovne naloge, katerih se moramo najprej lotiti pri izdelavi take poslovne politike, so:

- izdelati je treba dolgoročni proizvodni program s poudarkom na proizvodih, ki zahtevajo višjo stopnjo predelave;
- ustrezno takšnemu proizvodnemu programu se je treba lotiti izdelave nove sodobne organizacije dela v podjetju. Osnovna delitev proizvodnje na proizvodnjo polfabrikatov, še posebej pa delitev finalne proizvodnje na serijsko in in-

(Nadaljevanje na 4. strani)

Z otvoritve V. kongresa ZKS v Ljubljani

Sklepi letne konference ZKS

Tovarniški komite ZKS Litostroja je na svoji drugi redni seji dne 18. II. 1965 obravnaval predlog resolucije o bodočih nalogah ZK TZL, ki ga je izdelala komisija za resolucijo po zadolžitvi na letni konferenci z dne 16. I. 1965 na podlagi letnega poročila, referata o aktualnih nalogah in iz razprav delegatov in gostov ter upoštevajoč nekatere dopolnitve na seji sprejel naslednjo RESOLUCIJO:

Komunisti Litostroja sprejemajo zadolžitve VIII. kongresa, da v prihodnjem obdobju še z večjo prizadevnostjo in brez oklevanja uresničujemo stališča in sklepe VIII. kongresa.

Zato imamo komunisti pravico in dolžnost zahtevati v vseh organih, kjer delamo, uresničevanje smernic osmega kongresa, opozarjati na morebitna odstopanja in celo pravico zahtevati, da se z odgovornih mest umaknejo tisti, ki ne ravna v skladu z začrtano politiko.

Delegati so v razpravi potrdili orientacijo k poglavitnim problemom naše delovne organizacije, ki vsebuje politični program TK ZK Litostroja. Ker pa zahtevajo ti problemi kompleksno proučevanje, sistematični pristop, organizirano in postopno reševanje, se moramo komunisti še naprej zavzemati za dosledno in nepretrgano uresničevanje tega programa. Osrednja naloga tega programa je izoblikovanje poslovne politike in sistematsko spremljanje izvajanja te politike.

Lotiti se moramo brez odlašanja izdelave proizvodnega programa, s katerim bi bolj smotno angažirali naše kapacitete in omogočili večje poslovne uspehe, s posebnim poudarkom na izvoz, seveda pod pogojem, da temu programu prilagodimo organizacijo našega poslovanja.

I.

Okrepiti je treba osebno odgovornost v kolektivni odgovornosti. Pri vsakem vrednotenju rezultatov akcij je treba vrednotiti nosilca ideje in izvajalce ter ugotoviti njihov delež pri uspešnem ali neuspešnem predlaganju oz. izvajanju. Predlogi za sklepe morajo biti povzeti iz zaključkov, zbranih na osnovi ugotovljenih vzrokov in posledic neustrezne prakse, ter utemeljeni s prednostmi in morebitnimi pomanjkljivostmi, ki utegnejo spremljati kasnejše izvajanje sklepov. Da bi zagotovili zavestno in demokratično odločanje, naj bodo predlogi pripravljani vsaj v dveh variantah. Celotno gradivo naj bo pravočasno pojasnjeno kolektivnim in komisijam, ki so zadolžene, da delavskim svetom predlagajo odločitve.

II.

Nadaljnjo decentralizacijo samoupravljanja je treba zagotoviti z ustreznim sistemom delitve dohodka in delitve osebnega dohodka. Strah pred slabim gospo-

darjenjem DS PE/S s skladi in z njim povezano obnavljanje o sodeluži enot na skladih, je treba zamenjati s tako delitvijo dohodka, ki bo stimulirala večjo gospodarnost enot in progresivno sankcionirala subjektivno pogojena odstopanja. Če od zunanjih faktorjev terjamo bolj korektne in okretne poslovne odnose do naše delovne organizacije, potem bodimo dosledni in izoblikujemo enake odnose do DS PE/S.

Konferenca je odobrila uveljavitev načel delitve po delu (n. pr. po novem pravilniku o nagrajevanju tehničnih strokovnikov za izdelavo dokumentacije). Toda, če se ne bomo komunisti zavzemali za enotno formiranje stališč družbeno-političnih organizacij o ekonomskih kriterijih, po katerih naj bi čimprej začeli nagrajevati vodstvene, vodilne in ostale kadre služb, bo zaostajanje in stimulacija teh kadrov povzročala nova protislovja. Zanje bodo odgovorni predvsem komunisti, ki so zaposleni pri teh nalogah. Vzpostavitve pa je treba oblikovati ustrežnejši dolgoročni proizvodni program, kontinuirano iskati sodobnejšo obliko organizacije dela, izboljševati delovne postopke in utrjevati učinkovitejši sistem spremljanja uspehov poslovanja, kar naj bi zagotovilo naš večji gospodarski uspeh. Le v taki situaciji bomo sposobni usklajevati osebne dohodke z vsakokratnimi življenjskimi stroški in z ostalimi vlaganji v proizvodnjo in družbeni standard.

Vse to terjajo nenehno izboljševanje strukture strokovnosti in poklicnih skupin naših delavcev. Zato se moramo komunisti v večji meri posvetiti izpopolnjevanju sistema našega izobraževanja, ki bo postopoma omogočil našim delavcem, predvsem pa organizatorjem dela, da se bodo izobraževali med svojim delom.

III.

Komunisti, ki delajo v skupščinskih organih, naj pospešijo uresničevanje načel deviznega samofinanciranja in urejanja bančnega poslovanja, sicer se bodo izjalovila naša prizadevanja za obsežnejši izvoz, za večjo rokovno disciplino in za znižanje stroškov proizvodnje.

IV.

Načrtno je treba spremljati sleherni sporočilo od podpisa pogodbe, do naročanja materiala, do podrobnega prioritetnega zasedanja strojnih kapacitet, do mesečnega rigoroznega obravnavanja izpolnjevanja izvoznih sporočil in s tem v zvezi vseh naknadnih ukrepov, ki bodo pripeljali do pravočasne odpreme.

V.

Komunisti so dolžni razvijati specializacijo in kooperacijo, ker s tem omogočamo razvijanje proizvodnje, rentabilnosti in zmanjšujemo stroške poslovanja. Glede na to je razvoj sodelovanja delovnih organizacij MM, STT in TZL izredno pomemben, ker daje posebne možnosti uresničevanja omenjenih načel.

VI.

Komunisti v sindikatih in mladinski organizaciji naj skrbijo za izoblikovanje učinkovitejšega sistema informiranja kolektiva posebno o nalogah in ukrepih v zvezi s poslovno-tehničnim sodelovanjem. Sodelovanje delovnih organizacij MM, STT in TZL naj prodre iz komisij do neposrednih proizvajalcev.

VII.

Komunisti smo odgovorni za boljše delo v mladinski in sindikalni organizaciji. Vključevanje mladih predvsem v samoupravne organe in ostale družbeno-politične organizacije ter v izobraževalne sole, je predvsem skrb komunistov naše delovne organizacije. Komunisti v sindikalni organizaciji, še posebno v sindikalnih podružnicah po PE/S, naj poživijo delo v teh organih, predvsem na področjih krepitve vloge delovnega človeka v sistemu samoupravljanja.

VIII.

Za uspešnejše izvajanje nalog naj osnovne organizacije pravočasno poskrbe za politično, ideološko in funkcionalno izobrazbo svojih članov. S poglobljenim proučevanjem kongresnih gradiv in z oblikovanjem stališč o naših problemih naj krepijo enotnost nastopanja. Samo tako bomo uspešnejši v družbenem delu in si pridobivali ugled v kolektivu.

Osnovne organizacije naj na podlagi te resolucije in kongresnih gradiv izoblikujejo program dela in ga vsklajujejo s programi ostalih družbeno-političnih organizacij in organov samoupravljanja.

Med kooperanti Gostola tudi tvrdka iz Italije

Novogoriška livarna in strojna tovarna Gostol je med prvimi podjetji na Primorskem razširila mrežo svojih kooperantov tudi na sosedno Italijo. S tvrdko Cotigliano iz Bassana del Grappie, ki izdeluje opremo za usnjarsko industrijo, so s posredovanjem seznanjskega Export-importnega podjetja »Jadrana« sklenili pogodbo o medsebojnem kooperiranju pri izdelavi velikega stroja za sušenje kože.

Tehnični direktor Gostola Albin Skubin nam je o tem zanimivem

SPORAZUM INGRA—ZAR

Politika iz Beograda je dne 3. januarja 1965 objavila članek pod naslovom: Ingra je podpisala sporazum z ZAR o spreminjanju puščave v plodno zemljo.

Vlada ZAR in poslovno združenje Ingra sta 12. januarja 1965 podpisali sporazum o spreminjanju neobdelane zemlje v obdelane površine v skupni površini 24 tisoč hektarov.

To je doslej največji posamezni sporazum, ki so ga jugoslovanska podjetja sklenila v inozemstvu. Skupno vrednost del, ki naj bi bila končana v treh letih, cenijo na okrog 30 milijonov dolarjev.

V vrsti renomiranih podjetij iz Jugoslavije kot so Energoprojekt iz Beograda, Rade Končar iz Zagreba itd. se udeležuje teh del tudi podjetje Litostroj iz Ljubljane. Lahko smo prepričani, da bo s svojim kvalitativnim delom naše podjetje še enkrat potrdilo svoj ugled.

POVEČANA PROIZVODNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE

Ker je v akumulacijske bazene priteklo v novembru in začetku decembra zelo veliko vode, so hidroelektrarne v tem času dosegle rekordno proizvodnjo nad 830 milijonov kWh električne energije. To je omogočilo, da so termoelektrarne, ki so zadnje mesece obratovala s polno zmogljivostjo, zmanjšale obratovanje. V avgustu so hidroelektrarne dale potrošnikom samo 390 milijonov kWh električne energije, termocentrala pa blizu 550 milijonov kWh. Od januarja in do začetka decembra so hidro- in termoelektrarne proizvedle 11 milijard 223 milijonov kWh električne energije ali približno 190 milijonov kWh več kot v enakem obdobju lanskega leta. Navzlic izboljšani stanju vode pa so v novembru še vedno znašale redukcije potrošnje okrog 46 milijonov kWh. Zaradi zadostnega dotoka vode in sedanjega stanja v akumulacijskih jezerih je pričakovati, da bo preskrba potrošnje z električno energijo dokaj zadovoljiva in zato ne predvidevajo nobenih omejitev.

Skopska železarna

Privredni pregled iz Beograda je dne 8. 2. 1965 objavil članek pod naslovom Skopska železarna — veliki objekt crne metalurgije, kjer govori o gradnji velike železarne v Skopju. Okrog 4.000 delavcev gradi na tem gradbišču in vlaga vse svoje napore v en sam cilj — čimprej usposobiti skopsko železarno, da bi proizvedla potrebne količine surovega železa.

Pričakujejo, da bo leta 1970, ko naj bi bila skopska železarna predvidoma dograjena, slednja dajala letno proizvodnjo milijon ton jekla na leto.

Agregat topilnice, kjer naj bi uvedli naj sodobnejši tehnološki proces proizvodnje, naj bi pričel z delom v drugi polovici tega leta. Ostala dva objekta, jeklarna in valjarna, pa naj bi pričela s poizkusno proizvodnjo prihodnje leto.

Med dvanajestimi znanimi jugoslovanskimi podjetji, ki gradijo in opremljajo Skopsko železarno,

je tudi podjetje Litostroj, ki bo s svojim deležem gotovo pripomogel k čimprejšnji dograditvi tega nam nadvse potrebnega giganta črne metalurgije. Naša notranja oprema železarne prav gotovo ne zaostaja za opremami inozemskih podjetij, tako da bomo tudi po tej plati pridali vrsti uspehov litostrojskih delavcev še enega.

Hitro čitati

V ZDA morda bolj kot kjerkoli drugje velja pregovor: čas je zlato.

Zato se poleg učenja hitrega pisanja učijo tudi čimhitreje brati. S poskusi so ugotovili, da povprečni bralec bere s hitrostjo 250 besed v minuti. Ameriški znanstveniki pa so z eksperimentiranjem dosegli, da se je hitrost branja dvignila na 400 besed v min. Na tak način sicer izgubi tekst na svoji lepoti, izraznosti, toda to za poslovne ljudi pač ni tako bistvenega pomena.

Poznamo več metod, s katerimi uspešno hitreje dojeti smisel prebranega besedila. Te metode preizkušajo na profesionalnih bralcih, predvsem na onih, ki prebirajo rokopise v založniških podjetjih, kjer je hitro branje ena osnovnih zahtev.

Znani ameriški strokovnjaki, ki se že dalj časa ukvarjajo s hitrostjo branja, priporočajo ljudem, katerih poslovni uspeh je večkrat odvisen od hitrega dojetja prebranega teksta, da predvsem najprej v celoti preletijo pisano poročilo in to predvsem po več stavkih skupaj. Ne priporočajo pa, da bi se ustavljali na posameznih besedah. Jasno je, da za razumevanje nekake povprečno zahtevnega teksta ni potrebno, da si vtisnemo v spomin vsako besedo, nujno pa je, da dojamemo smisel celote.

Žal se pri nas, pa tudi še marsikje drugod po svetu vse preveč ubadamo s preciznim branjem in se večkrat prav z muko prebijamo skozi neverjetne kupe papirja, s katerimi nas svakodnevno zasipa administracija. Morda ni daleč čas, ko si bomo morali v naših podjetjih omisliti ljudi, ki bi dobili naziv profesionalni pisarniški bralec in katerih delo bi bilo samo v tem, da bi delali povzetke povzetkov, ki jih dobe njihovi šefi.

Seve, seve, prastara je resnica: blaginjo dala bo le — delovna desnica.

Z njo boljše plače niso prazni upi. Brez nje omama so in — strupi. nespametne vse naše želje, da plača sama se do ust pripelje.

Problemi gospodarjenja

(Nadaljevanje s 3. strani)

- dividualno proizvodnjo nam lahko omogoči uvajanje sodobne tehnologije v proizvodne obrate;
- sanacija osnovnih sredstev;
- kontinuirana in pravočasna preskrba podjetja z reprodukcijskim materialom;
- devizno samofinanciranje.

Navedel sem že težave zaradi pomanjkanja strokovnih kadrov. Prepričani smo, da nam bo nova organizacija sprostila tako potrebne strokovnjake na nekaterih delovnih mestih; te bomo ali premostili na druga odgovorna delovna mesta ali pa jim omogočili bolj poglobljeno delo na istih delovnih mestih (uvajanje sodobne tehnologije v proizvodne enote itd.). Predvidena delitev finalne proizvodnje na individualno in serijsko nam v perspektivi daje zelo velike možnosti boljšega gospodarjenja v našem podjetju. Zavedamo se, da bo ta delitev v prihodnosti zahtevala še izredno naporno delo, vendar pa nam razne poenostavitve pri serijski proizvodnji, kot npr. lažja nabava ustreznih količin materiala, večje možnosti za uvajanje skupinske tehnologije, bolj organiziran notranji transport, enakomerna in stalna obremenitev delovnih mest, zmanjšanje asortimana materiala, prehod s sedanjih univerzalnih strojev na specializirane stroje in naprave, večja standardizacija materiala, tipizacija sklopov itd., dovolj dokumentirano povedo, da je taka orientacija pravilna.

Zelo pereč problem je izredna iztrošenost naših strojnih kapacitet. Kako obnoviti strojni park in izdelati razne vrste pomožnega orodja za stroje, da bodo bolj ekonomično delali, je vprašanje, ki ga trenutno brez večjih investicijskih kreditov ne moremo hitro rešiti.

Ureditev problema pravočasnega in zadostnega oskrbovanja delovne organizacije z repromaterialom in surovinami je prav tako važen faktor intenzivnejšega izkoriščanja strojnih kapacitet. Tudi v našem podjetju smo v preteklosti imeli primere, da nismo dobili dovolj surovin bazične industrije, deloma tudi zato, ker ta industrija izvaža prav te, nam potrebne surovine. Vsiljuje se vprašanje, zakaj takšna politika izvoza surovin. Ali nismo prav zato zgradili močne predelovalne industrije, da bi izvažala kvalitetne finalne proizvode?

V proizvodnem programu naše delovne organizacije dajemo že nekaj let nazaj močan poudarek orientaciji proizvodnje za izvoz. Zelo razveseljiva je ugotovitev, da smo v izvozu v primerjavi z uvozom visoko aktivni in nam analize povedo, da obseg uvoza v odnosu na skupno proizvodnjo zmanjšujemo, izvoz pa dvigamo. Prav zaradi takih okoliščin pa nam je nerazumljivo, da se še vedno administrativno odmerjajo devize za nabavo reprodukcijskega materiala. Smatramo, da je devizno samofinanciranje tudi eden izmed ukrepov za stabilizacijo našega gospodarstva, a treba ga bo zares uresničevati.

Obračun dohodkov in izdatkov časopisa »Litostroj« za leto 1964

Po zakonu o tisku objavljamo obračun dohodkov in izdatkov za časopis »Litostroj« v letu 1964:

Izdatki

Tiskarna »Primorski tisk«	din 4.907.665
Honorarji	din 802.601
Prevoz časopisa	din 7.390
PTT stroški	din 139.336
Kolportaža	din 213.976
Vezava časopisa	din 21.440

S k u p a j din 6.092.408

Dohodki

Oglas revije »Tehnika«	din 80.000
Oglas revije »Strojniški vestnik«	din 60.000
Prispevek članov kolektiva iz zaokroževanja plač	din 202.224
Reklama T. Z. Litostroj	din 5.750.184

S k u p a j din 6.092.408

PO STAREM ALI PO NOVEM?

Dravske elektrarne Maribor so 15. februarja letos skile-cale v Mariboru strokovni posvet, ki je obravnaval vprašanje obnove HE Fale. Objavljamo zapiske s tega posveta.

FALO JE TREBA OBNOVITI...

Preko pol stoletja je že minilo, odkar so dokončali projekto za — za takratne čase — zelo obsežen in sodoben hidroenergetski objekt, Falo. Čez 3 leta pa bo ta hidroelektrarna, ki je bila prva na Dravi, slavila tudi že zlati jubilej svojega obratovanja, saj je leta 1918 steklo prvih 5 njenih agregatov.

Kot kaže slika 1, imajo agregati vodoravno gred. Sestavljajo jih Francisovi dvojčki, postavljeni v odprtih betonskih komorah, ter neposredno priključeni generatorji. Turbine, ki delajo na padcu približno 14 m, imajo po 6.000 KS pri 150 vrtljajih na minuto in pri požiralnosti po 45 m³/s. Eno turbino so dobavile strojne tovarne v Leobersdorfu, 4 pa švicarski Escher — Wyss.

V drugi fazi izgradnje sta se prvim petim agregatom pridružila leta 1938 še dva iste koncepcije, toda nekoliko močnejša: turbini po 10.000 KS in s požiralnostjo po 66 m³/s, ki ju je to pot dobavila znana tvrdka Charnilles.

Po tako dolgem obratovanju se življenjska doba strojev prve faze ne združuje bliža koncu in tega ne morejo preprečiti niti »krpanja« v zadnjih letih. Pojavljajo se že lomi na gredih, gonilniki so že močno obrabljeni, prav tako vodilniki... Razen dotrajanosti terja obnove še druga okolnost. Fala tudi po 50 letih svojega obstoja nikakor še ni za staro šaro in je ne kaže likvidirati, saj se je znašla v verigi sodobnih dravskih hidroelektrarn in je — hočeš, nočeš — morala stopiti z njimi v korak. Njen korak pa je šepav, saj po svojem skupnem pretoku zaostaja kar za 84 m³/s za instalacijo vzvodnih in nizvodnih energetskih stopenj.

Nekdanjo zamisel o vgraditvi novega 8. agregata v sedanjo splavnico na desnem bregu je posvet ovrgel, ker ne bi pomenila zadovoljive rešitve. Skupna goitnost vseh turbin bi sicer z 8. agregatom dosegla zaželeno vrednost, toda vprašanje obnove sedanjih agregatov bi ostalo slej ko prej odprto. Zato bi bila po mnenju posveta umestna le postavitev novih strojev s povečano požiralnostjo.

OBNOVITEV... TODA KAKO?

Tako kot pri vseh investicijah bo tudi pri obnovitvi Fale odločal denar. Sprejeta bo tista rešitev, ki bo najcenejša.

Na dlani je, da bi bila najbolj gospodarska taka obnova, ki bi zadržala ali pa vsaj ne bi bistveno predelala sedanega gradbenega dela, t. j. jezua in strojne. Pogoj za poslednje je, da je beton še zdrav.

Samo v primeru, da je tudi gradbeni del sedanje Fale dotrajal, bi prišla v poštev postavitev povsem nove hidroelektrarne. Ker bi morala stara Fala med gradnjo novega objekta obratovati, bi ga bilo možno postaviti samo nizvodno sedanje centrale. Tudi geološke razmere, ki so prav tam najugodnejše, govore za to lokacijo. Nova centrala bi bila opremljena s Kaplanovimi turbinami, bodisi v klasični ali cevni izvedbi.

Dravske hidroelektrarne Maribor bodo pričele s sistematskimi raziskavami gradbenega dela sedanje Fale. Gradbeni strokovnjaki predvidevajo, da bodo raziskave ugotovile še dobro kakovost betona in potrdile možnost njegove rabe še za nekaj desetletij. Tako bo torej po vsej verjetnosti prišla v poštev le obnova strojev v okviru obstoječe zgradbe.

TURBINE V DOSEDANJI ZASNOVI?

Vzljube se misel, da predstavljajo najcenejšo rešitev nove turbine v dosednji zasnovi, to je Francisovi dvojčki. Čeprav bi jih projektirali za povečano požiralnost, bi terjali le malenkostno spremembo na sedanjih temeljih, analogno kot je bilo

Zanimiva je tudi ugotovitev, da so sedanji agregati HE Fale postavljeni previsoko nad spodnjo vodo! Spričo današnje znanja o kavitaciji in o obrambi pred njenimi posledicami bi si danes noben projektant ne upal postaviti tako visoko turbine z gonilniki hidravličnih lastnosti, kakršni so v HE Fali. — Takrat pa, ko so hidroelektrarno projektirali, so vedeli o kavitaciji še zelo malo ali nič. In še bolj zanimivo je, da na turbinah vendarle ni zaslediti pomembnih kavitacijskih razjed. Vzrok bo verjetno v obilno dimenzioniranih pretočnih presekih turbin in zato nizkih pretočnih hitrostih.

KAPLANOVE TURBINE?

Glede na okolnost, da imajo vzvodne in nizvodne elektrarne na Dravi Kaplanove turbine, se ponuja tudi misel, naj bi v sedanjo strojnico vgradili turbine tega tipa. Predlog žal ni sprejemljiv, saj bi Kaplanove turbine s svojimi betonskimi spiralami in sesalnimi kolena terjale popolno spremembo spodnjega ustroja sedanje hidroelektrarne in s tem rušenje strojnice. Zahteva po rušenju je še bolj prepričljiva ob misli, da zaradi ugodnih izkoristkov dvojno reguliranih Kaplanovih turbin pri nizkih vodah in spričo današnje razvoja proizvodnje hidravličnih strojev ne bi bilo več potrebnih 7 agregatov, temveč bi povsem zadoščali 3 ali celo 2.

Pri uporabi Kaplanovih turbin v novejši cevni izvedbi z vodoravno gredjo bi naleteli na podobne, čeprav nekoliko manjše težave; in prav tako bi bilo potrebno rušenje sedanje strojnice.

Zaradi tega bodo Kaplanove turbine v klasični ali cevni izvedbi za HE Falo prišle v poštev samo, če bodo ugotovili neustreznost temeljev sedanje strojnice za še nadaljnjo uporabo in če bo za HE Falo potreben povsem nov gradbeni del.

DOMISELN PREDLOG INŽ. GROS

Sodelavec Inštituta za električno gospodarstvo in elektroindustrijo v Ljubljani inž. Ožbalt Gros je pripravil zanimiv predlog, ki vendar omogoča vgraditev sodobnih turbin v sedanjo strojnico. Njegovo zamisel kaže slika 2, ki nam jo je dal avtor predloga ljubezno na voljo in dovolil njeno objavo.

Po predlogu inž. Grosa naj bi obnovljena Fala imela prav tako 7 agregatov, toda s povečano goitnostjo, tako da bi skupni pretok skozi polno obremenjene turbine meril 450 m³/s.

Pri vsakem agregatu želi inž. Gros uporabiti sedanjo sesalno krivino kot dovodni kanal k turbini z navpično gredjo. Pod turbino se dovodni kanal upogne navzgor. Lepši tok vode na tem ostrim zavoju omogočajo vgrajena vodila. Voda teče nato skozi aksialni vodilnik, kjer dobi potreben vrtnec in od tam na Kaplanov gonilnik.

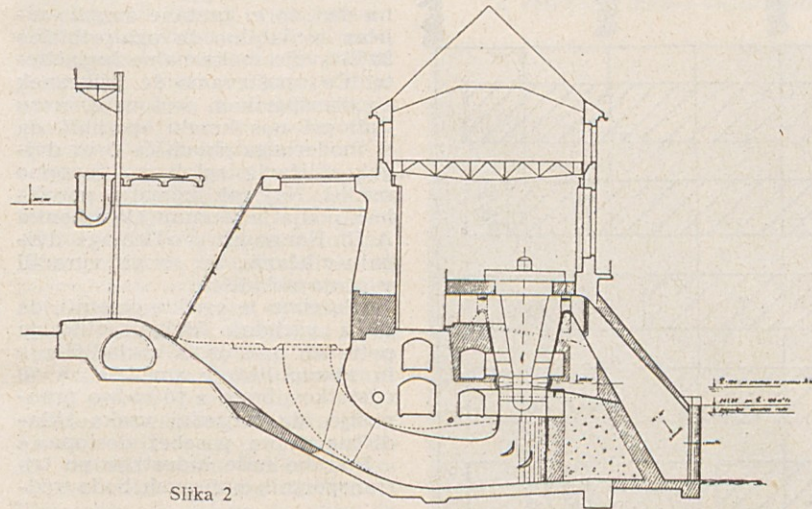
Za razliko od klasičnih Kaplanovih turbin, kjer teče voda na gonilnik od zgoraj navzdol, je to-

primeru opravlja nalogo sesalne cevi, se na koncu stožca obrne in odteka po strmem rovu navzdol v spodnjo vodo.

Generator, ki predstavlja tudi v tem primeru zgornji del agregata, je neposredno priključen na turbinsko gred. Agregat naj bi imel 2 ali celo 3 vodilne ležaje ter 1 nosilni ležaj za prestrezanje osnih obremenitev. Le-ta naj bi bil zaradi lažje pristopnosti na generatorju.

Kaplanovih turbinah celotna osna obremenitev približno pol od teže vrtečih se delov agregata in pol od delovanja vode, smemo domnevati, da bo med obratovanjem nosilni ležaj Grosve turbine praktično razbremenjen.

Končno je prednost Grosovega predloga za HE Falo še v tem, da omogoča ohranitev sedanje strojnice. Brez sprememb gradbenega dela sicer ne bi šlo (potrebne

Slika 2

V primerjavi s Francisovim dvojčkom bi bila prednost Grosve zamisli v enem samem večjem gonilniku, boljšem izkoristku, višji vrtilni hitrosti in cenejšem generatorju.

V primerjavi s Kaplanovo turbino pa je prednost turbine z obrnjenim natokom v zmanjšani obremenitvi nosilnega ležaja, kar je posledica navzgor usmerjene hidravličnega pritiska in kar zopet prispeva k povečanju izkoristka. Ker prihaja pri klasičnih

spremembe so na sliki 2 šrafirane), toda te še daleč niso tako obsežne, kot bi bile pri klasični ali cevni Kaplanovi turbini.

Poleg dobrih strani ima Grosova zamisel tudi nekatere slabe: zaradi dveh precej nasilnih sprememb smeri toka vode ne bo prišlo do izboljšanja izkoristka polno do veljave in nujnost nizvodnih gradbenih jam za izdelavo odtočnih rovov bo, žal, znatno povečala gradbene stroške.

RAČUN NAJ ODLOČI

Turbine po Grosovem predlogu so praktično izvedljive, bodisi kot dvojno regulirane ali pa z regulacijo samo gonilnika ali vodilnika. Smatramo lahko, da bi pri sedmih agregatih zadoščala enojna regulacija in da bi dvojna v energetskem pogledu ne imela nobenih prednosti. — Čeprav turbine po Grosovi zamisli še nihče ni projektiral, vendar lahko rečemo, da je tu edino še nerešeno vprašanje nosilni ležaj, ki mora biti konstruiran za prestrezanje dvosmernih in nenanih osnih obremenitev.

Težko je reči vnaprej, katera od obeh variant — Francisovi dvojčki ali turbine z inverznim natokom — bo zmagala v konkurenci. Vprašanje je toliko težje, ker modelna turbina po Grosovi zamisli še ni do kraja laboratorijsko preizkušena in se še ne da z gotovostjo reči, za koliko bo njen izkoristek višji.

Na posvetu v Mariboru so zato sklenili, naj odloči informativni ekonomski račun. Ta naj primerja gradbene stroške in stroške za nabavo strojne opreme obeh konkurenčnih variant. Če bo račun pokazal tolikšno prednost Francisovih dvojčkov pred turbinami z inverznim natokom, da je po vsej verjetnosti ne bo mogoče izravnati z večjim energetskim izplnom pri turbinah po Grosovem predlogu, ta predlog ne bo sprejet. Če pa bo razlika med obema možnima rešitvama manjša in bo imel Grosov predlog upanje na uspeh, bo končno odločil točnejši ekonomski račun ob upoštevanju rezultatov detaljnega projekta obeh vrst turbin in laboratorijskih preizkusov.

Vprašanje, ali bomo HE Falo obnovili po starem ali po novem, ostane torej do nadaljnjega še odprto.

Inž. Leopold Solc

Tehnični drobiž

ANGLESKA ATOMSKA CENTRALA

V mestu Winckel v Veliki Britaniji je med dvema daljnovodoma visoke napetosti nameščeno atomsko srce nuklearne električne centrale. V bleščeči krogli se nahaja progresivni, s plinom hlajeni reaktor. Ta predstavlja velik korak naprej v izgradnji takih reaktorjev. Uranium-oksido gorivo in posode iz nerjavečega jekla se uporabljajo pri delu v tej centrali. Izhodna temperatura plina je za 200 stopinj Celzija višja od temperature iz že prej zgrajene nuklearne električne centrale pri Colder Holu.

REVOLUCIJA V PROIZVODNJI LADIJSKIH MOTORJEV

V Angliji nameravajo pričeti izdelovati novi tip dvotaktnega Diesel motorja, ki ga bo moč uporabljati tako na kopnem kot na vodi. Današnji tipi Diesel motorjev, od katerih so nekateri celo visoki preko 15 metrov in tehtajo več kot tisoč ton, imajo to prednost, da porabijo relativno malo goriva in so zelo zanesljivi (zelo redko se dogaja, da bi na odprtem morju odpovedali). Toda po drugi strani so ti klasični motorji zelo dragi, saj njihova cena večkrat znaša tretjino vrednosti ladje, poleg tega pa tak motor zavzema precej prostora.

Tvrdka Ruston & Hornsby trdi, da se bo motor, za katerega dela načrte, pojavil na tržišču že leta 1967. Motor naj bi bil ne samo znatno manjši in lažji, temveč tudi cenejši, saj bo stal le 10 funtov na eno konjsko moč. To znaša komaj nekaj nreklo polovice cene, vgrajene v velikih ladijskih Diesel motorjih kontinentalnega tipa, ki jih grade po licenci v Angliji. Motorji klasičnega tipa imajo moč tudi preko 30.000 konjskih moči, kar pome-

ni, da bo treba vgraditi v ladje več motorjev novega tipa, katerih moč ne presega več kakor 10 tisoč konjskih moči.

Britanska tvrdka Mirrlees prav tako kot prej omenjena tvrdka, dela na raziskovanju prednosti novih motorjev s pomočjo državnega odbora za znanstveno industrijske raziskave. Angleška vlada je morala nuditi finančno pomoč za ta dela zato, ker graditelji ladijskih motorjev v Veliki Britaniji nočejo vlagati svoja denarna sredstva za raziskovanje pri izdelavi novih ladijskih motorjev.

NAŠI ČRPALKI NA SAVI

Pod naslovom: Črpalke dvojčici na Savi je časopis Dnevnik iz Novega Sada dne 19. 1. 1965 objavil članek o izgradnji dveh črpalnih postaj blizu Beograda. Ti dve postaji naj bi ob koncu leta, ko naj bi predvidoma pričeli obratovati, obranili pred površinskimi in podtalnimi vodami 250 tisoč hektarov plodne zemlje v Sremu.

Predračunska vrednost tega objekta je ocenjena na 600 milijonov dinarjev. Opremo za ti dve črpalni postaji bo poleg zagrebškega podjetja Rade Končar dobavilo ljubljansko podjetje Lito-stroj. Zaupanje investitorja našim delavcem vnovič dokazuje, da uživa naše podjetje sloves dobrega izdelovalca črpalnih postaj tako v domovini kot v inozemstvu.

HIGIENA ATMOSFERE

Dim iz tovarniških dimnikov pomeni veliko nevarnost za prebivalce industrijskih mest. Zastrupljanje atmosfere doseže tako stopnjo, da pride do precejšnje škode v poljedelstvu in gozdarstvu, ogroža pa tudi zdravje prebivalstva.

V Češkoslovaški socialistični republiki je bil pred kratkim na

konferenci meteorologov v Libicah pri Pragi prav problem zastrupljenega zraka na prvem mestu. Med devetimi referati moramo omeniti predvsem referat H. Morzea, ki je navedel merjenje žvepla in žveplovega dioksida v atmosferi v Dresdenu. Ugotovil je, da je pozimi zrak trikrat bolj zastrupljen kot poleti.

Prav bi bilo, da bi se tudi naši strokovnjaki pričeli resneje ukvarjati s tem problemom, saj iz dneva v dan lahko opažamo večjo zastrupljenost ozračja, posebno v večjih industrijskih središčih, kot n. pr. Ljubljani, Celju, Kranju, Jesenicah itd.

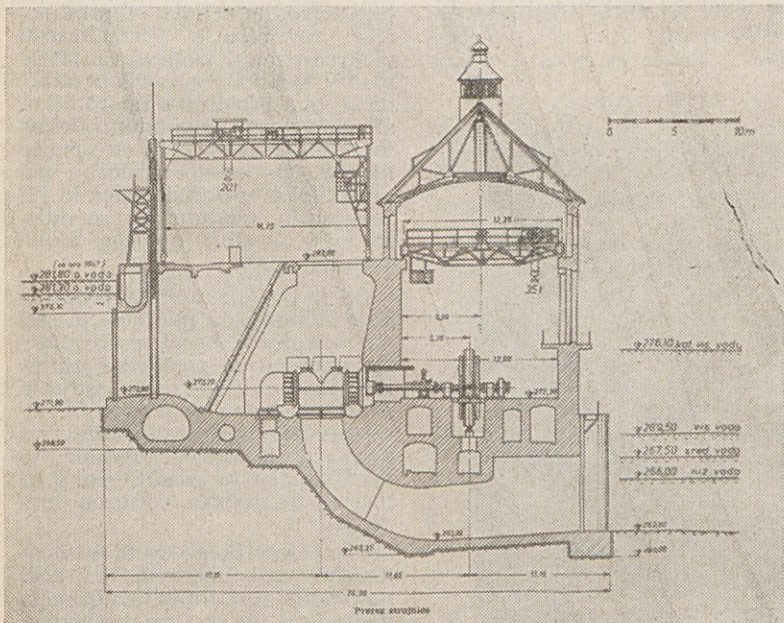
LEIPZISKI SEJEM

Ob koncu februarja so v Leipzigu odprli jubilejni mednarodni sejem.

Razstavljalci, ki so prišli iz več kot 70 evropskih in drugih držav, razstavljajo na prostoru, ki meri več kot 325 tisoč kvadratnih metrov.

Jugoslovani razstavljamo svoje izdelke na 1800 kvadratnih metrih površine. Na odprtem prostoru so na ogled gradbeniški in poljedelski stroji, medtem ko so na posebnem prostoru izdelki železarne Vares, Sisak in Zenica. Vse kaže, da smo se za letošnji sejem mnogo bolje pripravili kakor pretekla leta. Na sejmu imamo 25 poslovnih birojev, pa tudi številno strokovnjakov in predstavnikov posameznih podjetij je precej večje.

Ta sejem predstavlja nekakšnega posrednika med trgovino V in Z in prav tu se sklepajo najpomembnejše komercialni posli. V okviru prireditve za časa Leipziskega sejma je bil od 6. do 11. marca tudi kongres znanstvenikov iz vsega sveta.

Slika 1

pred časom potrebno le nekoliko adaptirati že gotove betonske komore za povečane Charnillesove turbine.

Kot je ta misel vabljiva, ima tudi svoje slabe strani: Francisovi dvojčki z vodoravno gredjo spadajo že davno v tehnični muzej, saj imajo relativno nizko vrtilno hitrost in tudi ne preveč dober izkoristek zaradi naglega odklona vode iz osne smeri v dva gonilnika skupno sesalno cev (slika 1).

rej v tem primeru dotekanje vode na turbino obrnjeno. Inž. Gros imenuje zato te turbine po svoji zamisli »turbine z inverznim natokom«.

Iz gonilnika teče voda dalje navzgor po tako imenovanem Moodyjevem stožcu, ki v tem

Mnenja in predlogi

Dvigalo - viličar?

V Ameriki in razvitih državah Evrope že več let uporabljajo v skladiščih nov sistem skladišnega transporta z dvigali-viličarji. Ta sistem je pokazal izredno eko-

seбно če uporabimo tak sistem, kakor je prikazan na sliki 3, kjer imamo glavni hodnik, po katerem tovor z žerjavom pripeljemo do ustreznega mesta, ga tudi tu

$$S_v = \frac{N(a.p.s)}{300} \text{ (din dan)}$$

N = nabavna cena
a = amortizacija 10 let
p = obresti
s = pogonski stroški

Vidimo, da postane ta naprava ekonomična že pri 30 operacijah na dan, torej postane dvigalo-viličar rentabilno že pri približno 30% svoje maksimalne kapacitete. Če upoštevamo še prihranek na transportnem personalu, bomo tudi pri nas kmalu spoznali, da si modernega skladišča brez dvigala-viličarja sploh ne moremo misliti. Naj zaključimo s poročilom podjetja Gummi Continental A. C. Hannover o »Demag« dvigalu-viličarju, ki so ga vgradili v svoja skladišča:

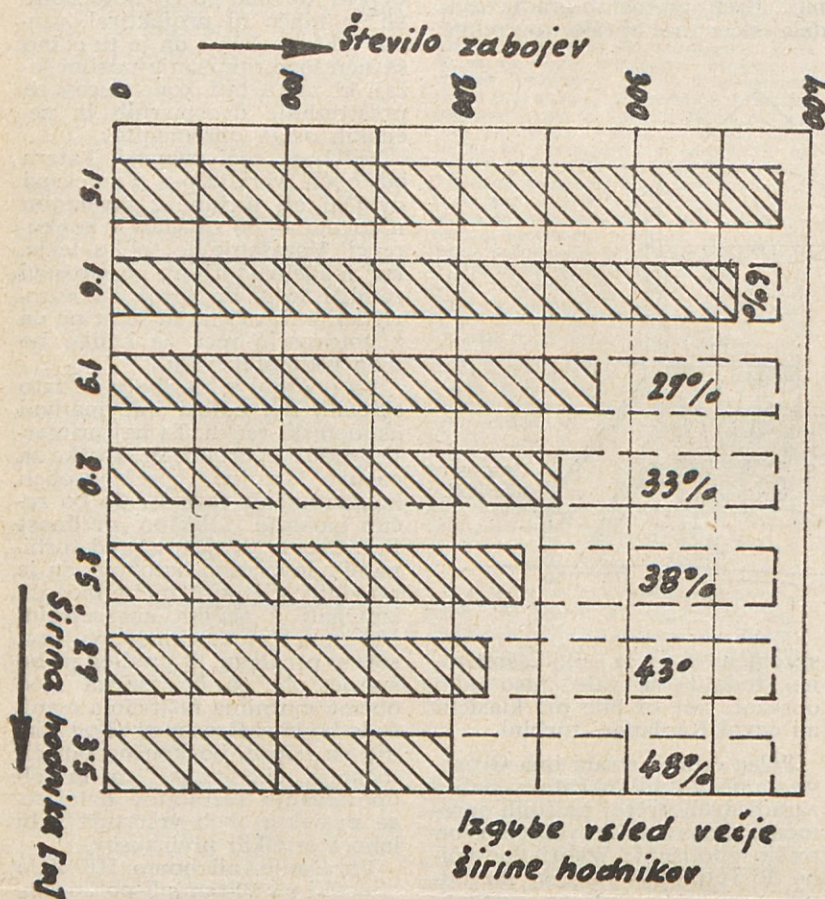
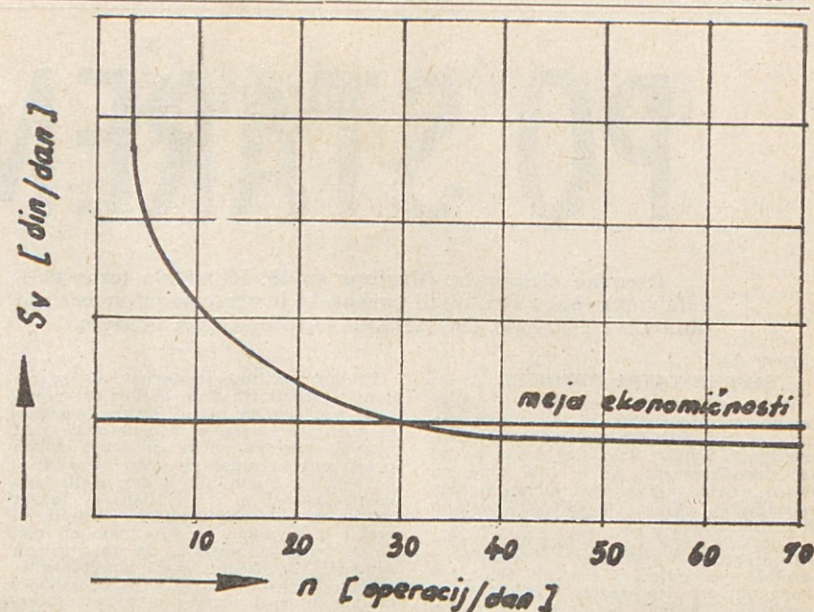
»Posebno je vredno omeniti, da se z vgradnjo dvigala-viličarja potreben prostor za vskladiščenje in manipuliranje zmanjša za 70 odstotkov, in to s to važno prednostjo, da je tedaj vsaka skladiščna enota posebej dostopna.«

Potrebe naše industrije po teh transportnih napravah bodo ved-

dustrije, od vstopa surovin do izstopa izdelkov.

Mislimo, da je druga teza za nas pravilnejša. Če se ozremo v tovarno »Demag«, vidimo, da tam niso ozko specializirani samo v izdelavi določenih žerjavov, temveč izdelujejo žerjave od najmanjših do največjih nosilnosti, od dvigal-viličarjev do pristaniških žerjavov in imajo biroje, ki se ukvarjajo s konkretnimi problemi transportne tehnike v raznih panogah industrije.

Čemu ne bi tudi pri nas prešli na ta novi koncept dela, namreč na to, da ne bomo več projektirali samo dvigalnih naprav, temveč da bomo projektirali v posameznih tovarnah? Strokovnega

nomičnost in zanesljivost v obratovanju, v izrabi prostora pa veliko racionalnost. Osnovni princip te nove transportne tehnike je v tem, da dvigalo-viličar prevaža in sklada blago, ki je na paletah, v skladišnice ali na police, pri tem pa polno izkorišča tretjo dimenzijo skladišča — višino. In prav zato bi morali primerneje imenovati to dvigalo »skladalno dvigalo«.

Dognano je, da z do sedaj poznanimi transportnimi sredstvi izkoriščamo pri nas skladiščni prostor le 25 do 45%. Z uvedbo nove skladiščne tehnike pa se poveča izkoriščenost skladiščnega prostora na 70 do 90%. To pomeni pri gradnji novih objektov znatno znižanje investicij, pri obstoječih objektih pa povečanje proizvodnih površin na račun skladiščnih.

Dvigalo-viličar je, kot se vidi na slikah 1 in 2, posrečena kombinacija dvigala in viličarja ter združuje prednosti obeh.

Sestavljeno je iz mosta, mačka (na katerem je vrtljivo obešen stolp, vrtljiv za 180 ali 360°) in vilic, s katerimi primemo breme, ki se vozi po stolpu navzgor in navzdol.

Dvigala-viličarje z dvižno višino vilic do 4 metre upravljamo s tal električno, za dvižne višine večje od 4 metre pa iz kabine, ki je nameščena na stolpu in se dviguje in spušča skupaj z vilicami. Vilice so prilagojene bremenu, tako da lahko primejo vsako blago od palet, železarskih valjev, motorjev in karoserij v avtomobilski industriji, sodov v kemični in prehrabeni industriji pa do pločevine, profilov, svitkov, okroglega železa in žice v železarski industriji.

Hitrosti vseh gibov so navadno dvojne: hitra in počasna v razmerju 1:8, razen obračanja, kjer je samo ena hitrost, in sicer tri vrtljaje v minuti.

Hitre hitrosti omogočajo veliko hitrost dela, medtem ko se počasne hitrosti uporabljajo le za vstavljanje v police ali skladišnice.

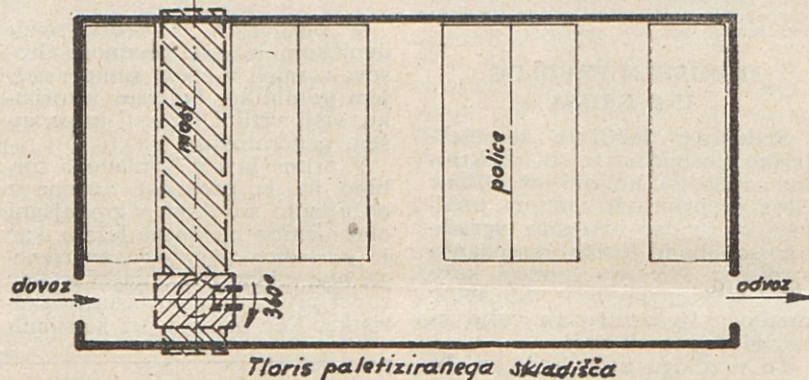
Transportne poti se pri uporabi viličarjev zelo zmanjšajo po-

ustrezno obrnemo ter tako obrnjenega po stranskem hodniku pripeljemo do police, ga dvignemo in vstavimo.

Kako vpliva širina hodnikov na kapaciteto skladišča, je razvidno iz slike 4. Vidimo, kako količina skladiščnih palet naglo pada pri širših hodnikih. To očitno opozarja na prednost transportnih sredstev, ki potrebujejo ožje hodnike, a izrabljajo višino.

Z dvigali-viličarji enakomerno porazdelimo blago po vsem skladišču, pri tem pa ni nobene krajne obremenitve hodnikov, kot je to pri talnih prevoznih sredstvih, kakor tudi ni važna kvaliteta tal.

Ekonomičnost dvigala-viličarja je razvidna iz slike 5, ki prikazuje odvisnost stroškov vzdrževanja od števila operacij.

no večje, posebno še zato, ker so res univerzalno uporabljive. Samo v tovarni Rade Končar bodo potrebovali 10 takih naprav. Poglejmo samo naša skladišča, kako so starokopitno nerentabilna. Nastane vprašanje, če je proizvodnja teh naprav za našo tovarno kot proizvajalca naprav z večletno tradicijo interesantna. Obstajata dve tezi: prva, ki govori, da smo šli z razvojem dvigal že predaleč in ki zahteva skrčenje našega proizvodnega programa samo na specialna dvigala; druga pa govori o preozki specializaciji dosedanjega žerjavskega oddelka in zahteva, da začne ta oddelek proučevati in projektirati ne samo žerjave, temveč sploh tehniko transporta v raznih panogah in-

Pomembni sklepi

Na eni izmed zadnjih sej delavskega sveta našega podjetja, ki je bila dne 26. 2. 1965, so potrdili zaključni račun za poslovno leto 1964.

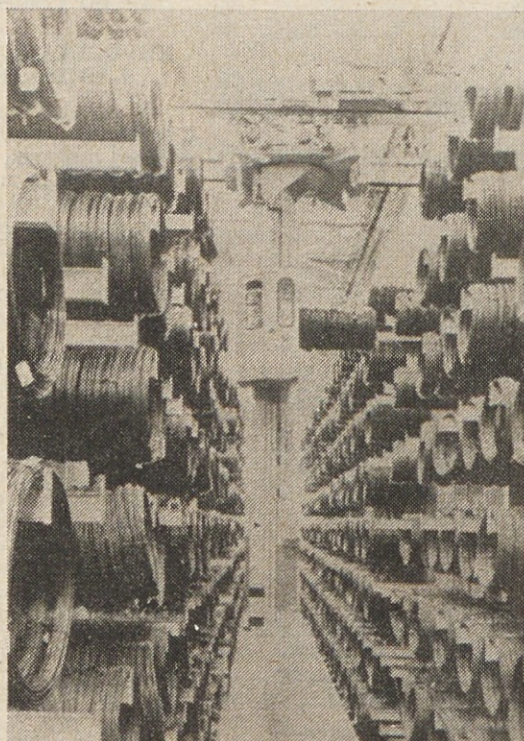
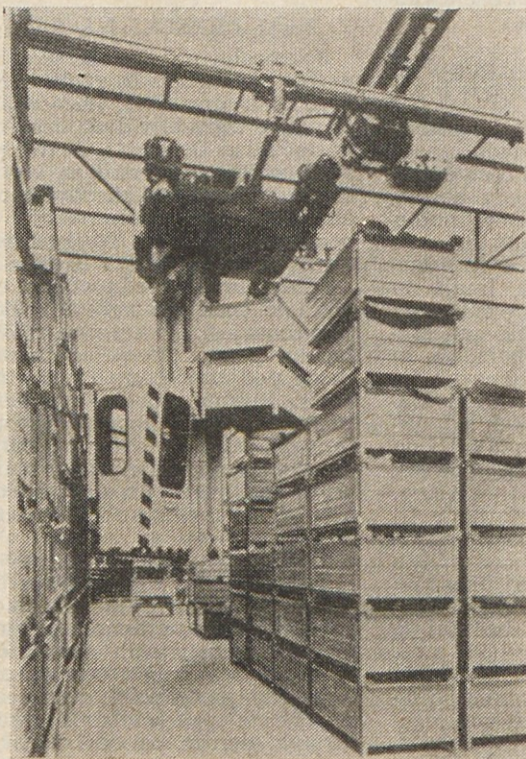
1. podjetja TZ Litostroj
2. počitniškega doma Moščenička Draga
3. počitniškega doma Fiesa
4. počitniškega doma Sorica
5. delavske restavracije TZ Litostroj.

Sklenili so tudi, da se ostanek dohodka podjetja v višini 25 milijonov 894.000 prenese v sklad skupne porabe.

Med drugim so sprejeli tudi splošno navodilo za dodeljevanje ugodnosti v zvezi s strokovnim izobraževanjem in usposabljanjem, prav tako v smislu priporočila plenuma. Z uveljavitvijo tega navodila nehalo veljati določila pravilnika o štipendiranju in kreditiranju izobraževanja, če niso v skladu z navodilom tako, da se oba pravilnika uporabljata skladno s tem navodilom. Delavski svet je sklenil, da se razpiše natečaj za lastno udeležbo pri dveh blokih v Goriški ulici, ki jih že gradijo, medtem ko se odločanje o gradnji tretjega bloka začasno odloži.

DS je potrdil tudi sklep upravnega odbora, da podjetje pristane na rušenje barak v Korotanski ulici zaradi postavitve transformatorja. Kolikor podjetje ne bo imelo na razpolago likvidnih sredstev, vztraja na zahtevku da nam Elektro Ljubljana in Iskra, ki bosta gradili transformator, preskrbita ustrezen kredit.

Člani delavskega sveta so med drugim tudi ugotovili, da delo na analitični oceni delovnih mest napreduje, in da bo predvideni rok po vsej verjetnosti ohranjen. Na podlagi poročila koordinacijske komisije za družbeno samoupravljanje v okviru sodelovanja MM, STT in TZL so člani delavskega sveta potrdili okvirno pogodbo o izmenjavi ležišč v počitniških domovih. Pooblastili so tudi upravo podjetja za podpis te pogodbe, potem ko jo potrdita še DS Metalne in STT.

Širina hodnika vpliva na kapaciteto skladišča

O delu sindikalne organizacije

(Po občnem zboru)

Letošnje organizacijsko poročilo je bilo prijetno presenečenje za vsakogar, ki ga je skrbno prebral.

Uvodoma je v organizacijskem poročilu rečeno, da je morala sindikalna organizacija delati v težjih pogojih kot v preteklih obdobjih. Z uvedbo skrajšanega delovnega časa, zaradi povečanja števila delavcev v drugi in tretji izmeni in zaradi oddaljenosti prebivališč večjega števila delavcev ni bilo mogoče večkrat sklicevati sestankov vsega članstva.

Izvršni odbor je zato predlagal, naj bi razpravljali na proizvodnih konferencah tudi o problemih članov sindikata. Podružnični odbori bodo morali imeti seje v prostem času, redni posveti predsednikov pa naj bi bili ob prostih sobotah.

Če podrobneje analiziramo delo posameznih komisij, lahko ugotovimo, da je bilo tudi njihovo delo uspešno.

Komisija za gospodarska vprašanja je imela zahtevno nalogo, saj je razpravljala o problemih, ki so osnova za gospodarsko dejavnost podjetja; dajala je svoje pripombe o poslovnih politikah podjetja, o kadrovske problematiki, predlogu za nove obračunske postavke delavcev kot osnovi za gibanje osebnih doh. v letu 1965 itd. Zeleti je le, da bi komisija svoje delo bolj povezala z gospodarskim dogajanjem v podjetju in delom ostalih podružnic v tovarni.

Komisija za socialna vprašanja in družbeni standard je uspešno izvrševala svoje naloge v okviru svojih finančnih sredstev. Našla je najboljše stike s svojimi člani, ko jih je obiskovala v času bolezni in okrevanja. Toda prav bi bilo, da bi imela ta komisija več denarnih sredstev na razpolago, da bi že preventivno skrbela za rekreacijo delavcev, ki že vrsto let uspešno ustvarjajo na težkih delovnih mestih in v slabih delovnih pogojih.

Osmi marec, mednarodni dan žena, praznujejo ženske v naši domovini sproščeno, v vedrem razpoloženju in z zavestjo, da so v vsem enakopravne s svojimi stanovskimi tovariši. Zeleti bi le, da se tega ne bi zavedali samo en dan v letu, ampak da bi vse dobre želje veljale za vse dneve.

Dan žena

Smo praznik ta kar vsi slavili, čeprav le ženam je veljal; so moški tudi kam zavili, češ kdo bi sam doma ostal...

A tista stara zmeraj še drži: en dan le ženski svet je prost, ko moški vse se leto veseli in vsak dan kje drugje je gost...

Za ženo v službi delo je, doma, skrbeti za moža ji je, otroke; zaposlena povsod je, kar se da, vse delo komaj zmorejo ji roke.

In vendar ji zavidajo možje, ko le en dan, če le, revše praznuje kdo lajša pa ženam gorje vse druge dni, ko ni manj huje?

Bi kazalo zares kaj spremeniti! Recimo: v službi vsi enaki smo, pa dajmo še doma kako urediti, da vsaj z zameno šlo bi prav tako.

T. Žerjav

Komisija je opravila še nekaj drugih koristnih akcij, kot je bilo obdarovanje za dedka Mraza, krvodajalsko akcijo, dodeljevanje raznih podpor itd.

Tudi delo žena v sindikatu je bilo zelo uspešno in aktivno. Žene so organizirale in sodelovale pri raznih poučnih predavanjih, obiskale porodnice in matere ter reševale vse socialne probleme žena, skupaj s komisijo skrb za človeka.

Komisija za rekreacijo je imela zelo odgovorno nalogo, saj je rekreacija velikega družbenega pomena.

Rekreacija je na programu med odmori in v prostem času n. pr. z meodbratnimi in sindikalnimi tekmovanji v okviru planinskega društva in v ostalih športnih panogah, kot kegljanju, balinanju, namiznem tenisu itd.

Vsako leto je tudi tradicionalni športni troboj med Metalno, STT in Litostrojem v številnih športnih disciplinah.

Tako lahko rečemo, da se v športu udejstvuje 1000 članov podjetja, bilo bi jih pa še več, če bi imelo podjetje urejena igrišča.

Razen dnevne in tedenske rekreacije imamo lahko za rekreacijo tudi dopust naših članov v počitniških domovih našega podjetja, kjer ima podjetje 339 ležišč in kjer je letovalo 2557 članov kolektiva s svojimi družinami.

Komisija za kulturo in prosveto ima glavni namen približati kulturo delovnemu človeku. Zato so bile prirejene kulturne prireditve v krajih Zagradec, Dobrič, Gornji grad in Mokronog. Komisija je organizirala tudi ogled raznih predstav, umetniških razstav itd.

Organizacijsko-kadrovska komisija je v tej mandatni dobi prvič uresničevala stališča o organizacijsko-kadrovskih vprašanjih, ki so bila postavljena v letnem poročilu prejšnjega izvršnega odbora sindikata, o delavskem samoupravljanju in ostalih sklepih občnega zbora z organizacijsko-kadrovskega področja. Komisija je evidentirala kandidate za organe delavskega samoupravljanja in druge organe po njihovih sposobnostih, jih je usposabljal z izobraževanjem na tečajih in šolah za družbeno-politične delavce. Komisija pa je imela težave pri svojem delu, ker precej članov iz raznih vzrokov ne more prevzeti funkcij v omenjenih organih. Zato je predlagala, da naj se o tem problemu razpravlja tudi na letošnjem občnem zboru in sprejmejo sklepi, da se v prihodnje smotneje uredi to izredno pereče vprašanje: vskla-

diti je treba programe družbeno-političnih organizacij in organov samoupravljanja, bolj prestrukturirati gradivo, formirati enotno kadrovske komisije vseh družbeno-političnih organizacij, vodstva teh organizacij pa naj pošljejo skupno obliko dela in vrstni red akcij in naj se med seboj posvetujejo za enotno izvedbo programa.

S. M.

LITOSTROJ NA PRVI STRANI

Privredni pregled je dne 13. 2. 1965 objavil članek z naslovom: »Večje angažiranje pri izvozu«, kjer govori o tem, da je znašal povprečni porast proizvodnje preteklega leta v elektrostrojegradnji, oziroma v proizvodnji opreme kar 19 odstotkov.

Navzlic tem podatkom je prišlo do znižanja izvoza elektrostrojegradnje za več kot deset odstotkov. Z ozirom na že objavljene znižane investicije in na povežovanje uvoza z izvozom, morajo tovarne strojne opreme pokazati mnogo več smisla za izvoz svojih proizvodov, tako da bi se izognile nepotrebnemu kopičenju zalog gotovih proizvodov.

Poleg omenjenega članka je ta časopis objavil na prvi strani in na vidnem mestu veliko dvokolonsko sliko montaže turbine iz Litostroja. Z objavo te slike je Privredni pregled brez dvoma dal priznanje litostrojskim izdelkom.

Z občnega zbora sindikalne organizacije 20. februarja

Sestavni deli zaključnega računa

Da bi člane kolektiva spoznali s pojmom zaključnega računa, smo se odločili, da bomo objavili izveček iz knjige: Delovni priročnik za samoupravne organe. V naslednjih številkah bomo nadaljevali s podobnimi izvečki. Zaključni račun delovne organizacije obsega:

1. Bilanca
2. Obračun celotnega dohodka in dohodka ter razdelitve dohodka
3. Priloge, ki pojasnjujejo posamezne postavke bilance, obračuna celotnega dohodka in dohodka ter razdelitve dohodka
4. Poslovno poročilo
5. Zapisnik seje, na kateri je delavski svet oziroma ustrezeni organ upravljanja obravnaval zaključni račun delovne organizacije in ga s sklepom sprejel.

1. Bilanca je sestavni del zaključnega računa in sistematičen pregled sredstev ter njihovih virov, zadnji dan vsakega koledarskega leta, to je 31. decembra. Bilanca je torej trenutna slika stanja delovne organizacije.

2. Obračun

celotnega dohodka in dohodka ter razdelitev dohodka kot sestavni del zaključnega računa je izkaz celotnega dohodka in njegove razdelitve za poslovno (koledarsko leto). Lahko bi rekli, da je analiza takega izkaza film o gospodarjenju delovne organizacije v danem razdobju.

3. Delovne organizacije morajo bilanco, obračun celotnega dohodka in dohodka ter razdelitev dohodka sestaviti v strnjeni obliki na predpisanih obrazcih. Predpisane so tudi priloge, ki pojasnjujejo posamezne postavke bilance, oz. obračuna, celotnega dohodka in njegove razdelitve.

4. Poslovno poročilo

je tisti del zaključnega računa, ki mora podati gospodarsko in finančno analizo poslovanja za potrebe delovne organizacije. Tako analizo strokovno imenujemo **interna ekonomska finančna analiza poslovanja**.

Ker pomeni poslovno poročilo analizo za notranje potrebe, je vsebina predpisana samo okvirno, in sicer sestoji iz splošnega dela, posebnega dela in sklepa.

Splošni del poslovnega poročila vsebuje splošne podatke o delovni organizaciji.

Posebni del poslovnega poročila obsega pregled in analizo celotnega poslovanja delovne organizacije in analizo delovnih uspehov. Ta del poročila mora zlasti zajeti podatke o stanju in spremembah v sredstvih delovne organizacije in v njihovih virih, investicijah, o izpolnitvi gospodarskih načrtov, o doseženih produktivnosti dela, o ugotovitvi in razdelitvi celotnega dohodka, dohodka in čistega dohodka, o osebnih dohodkih delavcev ter druge za delovno organizacijo pomembne podatke.

Sklep poslovnega poročila mora podati mnenje o poslovanju delovne organizacije ter ukrepe, ki so bili storjeni, da bi delovna organizacija izboljšala delo in

odpravila pomanjkljivosti. Po sporazumu o enotnih kazalcih poslovnega uspeha gospodarskih organizacij uporabljajo enotne pokazatelje tudi pri obravnavanju dosežkov in pri sklepanju o delitvi čistega dohodka na podlagi zaključnih računov. Iz tega sledi, da mora posebni del poslovnega poročila analizirati poslovanje tudi tako, da uporablja enotne pokazatelje.

5. Zapisnik seje, na kateri je delavski svet oziroma ustrezeni organ upravljanja obravnaval zaključni račun in ga s sklepom sprejel, je formalna potrditev zaključnega računa šele potem, ko ga je presodil delavski svet, oz. ustrezeni organ upravljanja.

Iz povedanega lahko vidimo, da je poslovno poročilo tisti sestavni del zaključnega računa, ki je bistven za presojanje. Poslovno poročilo mora potemtakem pokazati vse tiste posebnosti v poslovanju delovne organizacije, ki jih bilanca ter obračun in razdelitev celotnega dohodka splošno predpisanih oblik in vsebine ne moreta podati.

NISTE MI RAZLOŽILI

Če pride do takšne pripombe, sta po navadi dva krivca: tisti, ki jo je izrekel, in drugi, kateremu je bila namenjena.

Ne smemo se čuditi, če nepopolni nalog ni bil izvršen v celoti. Morda se je celo zdelo, da je vse popolnoma jasno, toda nalog vseeno ni bil v zadostni meri obrazložen. Tisti, ki naj bi nalogo opravil, bi lahko tudi sam zaprosil za obrazložitev nejasnosti. Podrejeni, ki je nekaj pozabil ali nepravilno opravil delo, se ne bi smel nikoli skrivati za izgovor: »Niste mi pojasnili.«

Nadrejeni naj bi vedno zahtevali od podrejenih, da jih vprašajo, če nečesa ne razumejo. Prav tako pa naj bi tudi podrejenih nikoli ne bilo sram vprašati za tisto, kar jim ni popolnoma jasno.

ZAHVALA

Podpisana Anica BEZLAJ se iskreno zahvaljuje sindikalni podružnici in PPB za izkazano denarno pomoč.

Prišli v mesecu februarju:

Jožefa Kničar, Anton Gabrijel, Bogdan Mlakar, Rajna Jankovski, Dominik Brežič, Hasan Burnič, Vilijem Meglič, Bruno Bartolj, Ladislav Kovačič, Draga Einhover, Jurij Komljanovič, Anton Longar, Mihael Kočever, Rudolf Vidmar, Alojz Grabner, Marija Gale, Andrej Debevc, Martin Jurjevič, Stanislav Knez, Jožefa Škratič, Anton Brcar, Janez Pucelj, Rudolf Urh, Enver Spahič, Ahmed Pašamović, Ivan Knez, Milan Lobe, Anton Konte, Martin Blatnik, Mirko Herman, Franc Cerenak, Ivan Novak, Janez Burjek, Ivan Trebše, Marjan Gorišek, Savica Dimitrič, Janez Labe, Janez Koprivc, Anton Hočevar, Milan Gozovič.

Odšli:

Jakob Grmek, Cvetko Perič, Stanislav Koren, Franc Rakušček, Kričaj Franc, Marjan Grobiša, Alojz Pirc, Marija Ovsenik, Jože Sušteršič, Janez Drobnič, Janez

Razstava M. Vilharja v Zenici

Naš stalni sodelavec Mario L. Vilhar te dni ponovno samostojno razstavlja. Tokrat v likovnem salonu doma kulture v Zenici. To je že njegova šestnajsta samostojna umetniška razstava. V Zenici razstavlja 25 slik in skulptur, med njimi tudi nekaj litostrojskih motivov

SILVO BELCIJAN IN JANEZ ČERNAK POROČATA IZ INDIJE

Na stavbiščih HE Yamune in cementarne v Indiji

NAŠI NADZORNI TEHNIKI NA INDIJSKIH GRADBISČIH, KJER MONTIRAJO NAŠO OPREMO, NISO LE VNETHI DELAVCI NAŠEGA PODJETJA, TEMVEČ SE HKRATI SEZNANJAJO Z INDIJSKIMI POSEBNOSTMI IN NAVEZUJEJO NAJPRISRČNEJSE STIKE S TAMKAJSNIMI LJUDSTVI

Iz New Delhija, piše Belcijan, sem se z vlakom odpeljal do zadnje postaje na poti proti Yamuni — Dehraduma. Nato smo se z džipom vozili še dobro uro skozi džunglo, kjer je stavbišče hidroelektrarne, blizu njega pa tudi

Ples kasi, ki je vsako leto enkrat; tam si fantje in dekleta izbirajo svoje izvoljenke in izvoljence

naš novi dom. Ker tu ni mnogo belcev, so nas domačini sprva čudno gledali, a kaj kmalu smo se drug drugemu privadili. V nekaj dneh smo že začeli z delom: sestavo travernih obrobov in pripravo rokov za varjenje. Delo je kar dobro napredovalo, le sonce nas je vedno bolj žgalo. Noči so nam bile dolge, ker zaradi vročine nismo mogli spati, čeprav so nam nad glavami brneli ventilatorji. No, za filmanje je bilo zmeraj kaj zanimivega, četudi mi kdaj pa kdaj ni uspelo ujeti v objektiv vsega, kar je videlo oko. Tako se mi je, na primer, izmaknil mož v večerni molitvi, brž ko je opazil, da sem ga »vzel na piko«.

PREIZKUS JE USPEL

Dnevi pa so nam vendarle hitro minevali in pričakali smo že naslednjo skupino litostrojčarov, ki nam je prišla pomagat. Prišli so Ernest Maričić, Roko Matjašič in Boris Urbančič. Hitro so se tudi oni privadili podnebu in prvo prosto nedeljo smo že prebili skupaj na ribolovu ob reki Yamuni, kjer so nas zabavale čaple, opice in pelikani. Dne 5. oktobra lani smo imeli preizkus prvega spiralnega okrova. Zbralo se je precej strokovnjakov. Preizkus se je obnesel in strokovnjaki so odkrito pohvalili naše delo. Pred tem pa je bil poseben obred, pri katerem so nam dali rdeča znamenja na čelo, na ohišju turbine pa so razbili kosov oreh. Sledila je zakuska, na kateri so nam servirali njihove domače slaščice. Hkrati smo se pogovorili o nadaljnjem delu na hidroelektrarni.

BREZ KOBRE NE GRE

Neko nedeljo smo napravili krajši izlet na drugi breg reke Yamune, kjer nas je v vasi Panta ob neki kolibi čakal za Indijce kaj vsakdanji, za nas pa nenavaden doživljaj: ples kobre ob sviranju starca. Z rikšo smo si ogledali vas, nato pa se podali še v neko bližnjo trdnjavo z mošejo, ki smo jo smeli obiskati šele, ko smo si umili noge, kakor to terjajo njihovi verski predpisi. Na dvorišču smo videli kuharja, ki se je mučil s pripravo večerje; na drugem koncu pa so vojaki čistili kamele. Ko smo zapuščali trdnjavo, smo srečali vojake na vrancih, ki so nas vladno pozdravili, kmalu nato pa spet karavano kamel.

OB SVETI REKI NANGI

Delo na obeh centralah je medtem dobro napredovalo. Dne 14. novembra lani smo imeli preizkus spiralnega okrova na HE Yamuna I. V redu je potekalo tudi delo v HE Yamuna II in pred našim praznikom 29. novembra smo preizkusili že tretji spiralni okrov. Investitor je naše delo pohvalil. Za naš državni praznik

smo si tako privoščili daljši izlet k »sveti reki« Nangi. Po še kar lepi asfaltirani cesti smo šli spet skozi džunglo do kopališča Hadvar ob tej reki. Semkaj pridejo vsako leto romarji iz vse Indije. V mestu je veliko kopališče. Ob njem so svečeni vseh vrst, ki mirno stoje ali sede na preprogah; vsak izmed njih predstavlja nekega boga. Kdor se okopa v tej reki, so mu odpušteni vsi grehi, tako pravi njihova vera. Zato je med romarji mnogo starčkov in stark, ki jim je to romanje morda njihova zadnja pot. Večina kopalcev je golih, le nekateri so skromno odeli. V reki je vse polno rib, a tu jih nihče ne sme loviti, pa čeprav umirajo ljudje tudi od lakote. Čez reko vodi most, ki je zanimiv po tem, da nosijo njegovi stebri glave raznih živali (levov, krokodilov, kač i. dr.), z mosta pa visijo verige, na katere se lahko oprimejo kopalci, če bi jih voda preveč zanašala. Na mostu je vse polno opic, ki umejo vsiljivo beračiti. Ena tudi mene ni prej prenehala nadlegovati, dokler ji nisem dal pomaranče. Seveda pa v tem kraju tudi pravih beračev ne manjka. Ko smo si v mestu nakupili še nekaj spominčkov iz slonovega okla, smo se skozi džunglo, kjer nas je pozdravil trop pavijanov, vrnili v Yamuno.

SPREJEM PRI ŠEFU GRADBISČA

Na stavbišču HE Yamuna I smo dokončavali zadnjo turbino. Tja smo se morali voziti vsak dan z džipom. Nekoč smo videli povoženega bivola na cesti; šele čez tri dni so ga zavlekli kakih deset metrov proč, kjer so ga do kosti obrale hijene...

Ob domačem prazniku nas je šef gradbišča povabil na večerjo. Sprejem je bil prijeten, čeprav smo se morali sprijazniti z marsikatero kulinarčno posebnostjo, ki ni vselej prijetna. Sicer pa so si za praznik privoščili zares bleščeč ognjemot.

Neke lepe jesenske nedelje smo si ogledali zelo znano letovišče Monsuri, kakih 70 milj od nas. Od tam smo imeli prekrasen razgled na Himalajsko gorovje, ki se je lesketalo v snegu. Tu smo si napupili nekaj njihovih znamenitih nožev, ki jim pravijo »kukri«. Na poti nazaj smo se ustavili še v mestu Dehradumu, kjer je na glavnem trgu privlekel našo pozornost stolp, pod katerim je stal govorniški oder. Nanj se lahko povzpne vsakdo, ki čuti v sebi govorniško žilico; kakor pravijo, je v Londonu nekaj podobnega v Hyde Parku. Ulice v mestu so ozke, na njih pa je vse polno krav, ki pošteno ovirajo promet, a ker so to tam »svete živali«, jih nihče ne odganja.

KADIJO KOT TURKI

Na gradbišču se je začelo betoniranje turbinskih jaškov. Opazoval sem ljudi, ki so nosili beton na glavah — na nekakšnih velikih krožnikih. Može so suhi, a žilavi. Ženske pa so v dolgih krilih in povite s sarijem iz domačega platna, na rokav in nogah pa imajo polno okrasov. Matere pridejo na delo kar z otroki v naročju, med delom pa jih kjerkoli privežejo, da ne bi kobacali za njimi... Odrasli

decembra lani. Pot me je vodila najprej v New Delhi, nato pa z letalom do Kalkute, velikega milijonskega mesta, kjer me je pričakal Janez Černak, ki je v cementarni Cheerapunji tehnični vodja strojne montaže. Po obisku pri zastopstvu poslovnega združenja INGRA iz Zagreba sva s tovarišem Černakom poletela z letalom v Gauhati. Od tam naju je čakalo do stavbišča še šest ur vožnje z avtom. Cesta se je vila prek gorskih grebenov in ostrih ovinkov do vmesnega postajališča — glavnega mesta pokrajine Assam Sillang, kjer ima cementarna iz Cheerapunji svojo vilo. Tu sva se dodobra odpočila, naslednjega dne pa smo si v Cheerapunji že ogledali stavbišče cementarne. Gradbeni dela je precej otežkočal skalnati teren, a glavna stavba je že bila pod streho.

Od tovarišev Silva BELCIJANA in Janeza ČERNAKA, ki sta nekaj mesecev nadzirala montažo naše opreme v obeh indijskih hidroelektrarnah Yamuna I in Yamuna II oziroma v cementarni Cheerapunji v pokrajini Assam, smo prejeli v začetku tega meseca daljše pismo, iz katerega povzemamo za naše bralce nekaj najbolj zanimivih poglavij. Po zanimivem poletu z letalom iz Zagreba v Rim, od tam pa čez Kairo v Bombaj in dalje v glavno mesto Indije New Delhi se je tovariš Belcijan brž odpeljal na stavbišče hidroelektrarne Yamuna, še prej pa se je v New Delhiju srečal z našim tamkajšnjim zastopnikom in starim Litostrojčanom Pavšljem, ki je v Indiji že »doma«.

otroci seveda prav tako nosijo beton, sicer nekoliko manj kot starejši, a med hojo se dobro drže v vrsti, hkrati pa še kadijo kot Turki...

V CHEERAPUNJI

Konec decembra se je končalo naše delo varjenja spiralnih okrovov v Yamuni. Mene pa je čakala še dolga pot prek Indije v pokrajino Assam, kjer gradijo cementarno, za katero smo tudi v naši tovarni izdelali del opreme. Iz Dehraduma sem odšel 23.

šča — glavnega mesta pokrajine Assam Sillang, kjer ima cementarna iz Cheerapunji svojo vilo. Tu sva se dodobra odpočila, naslednjega dne pa smo si v Cheerapunji že ogledali stavbišče cementarne. Gradbeni dela je precej otežkočal skalnati teren, a glavna stavba je že bila pod streho.

V DEZELI KHASI HILLS

Dežela, v katero smo se preselili, se imenuje Khasi Hills. Tu živi ljudstvo Khasi. Ljudje so

bolj majhne postave, a razvitih mišic, po licu pa podobni Burmancem. Glavno bogastvo dežele je rudarstvo, rude pa so tik pod zemeljsko površino. Rudniške jame si kopljejo precej samovoljno in brez kakršnih koli varnostnih ukrepov. Nekatere so podobne lisičjim luknjam. Iz njih spravljajo na svetlo nadrobjen premog in ga pripravljajo za prodajo.

Januarja smo imeli priložnost ogledati si med tem ljudstvom njihov narodni ples, ki je nekakšen obred, na katerem si njihovi fantje in dekleta izbirajo svoje izvoljenke in izvoljence. Oboji nosijo plesno obleko samo za ta ples. Za glasbeno spremljavo jim služi boben. Ples traja več ur. Vesel sem bil, da sem lahko ves ples posnel na filmski trak. Kasneje smo videli še druge zanimive narodne igre.

DEŽ OD MAJA DO SEPTEMBRA

Vasi v tem predelu so navidezno blizu druga drugi, v resnici pa zelo daleč, kajti svet je gorat in med hribi so globoke soteske. Vreme v teh krajih dela prebivalstvu velike preglavice, tudi pri gradnji cementarne se je to poznalo. Deževna doba se tu začne maja in traja do sredine septembra. Pravijo, da je Cheerapunji znan celo kot kraj z največ padavinami na svetu.

Cement, ki ga bo to prebivalstvo pridobilo s trdim delom, bo pomenil zanj veliko pridobitev. Vsi, tako žene kot moške, so pridni delavci, njihovi otroci pa v ljudni in simpatični veselosti nas pozdravljajo vsak dan s svojim »Kublaj!« Naše pesmi imajo zelo radi in marsikateri večer preživimo v njihovi prijetni družbi. Čas nam hitro mineva in že se približuje konec našega dela, ko nas bo zamenjala druga skupina...

Lanski zmagovalec zadnji ali kako je bilo na Pohorju

Vsakoletni troboj v zimskih igrah med MM, STT in TZL je že tradicija. Letos je tekmovanje organizirala Metalna 20. in 21. februarja na Pohorju. Metalna je tudi zmagala, lanski zmagovalec Litostroj pa je bil šele tretji.

Ze v prejšnji številki smo vam obljubili poročilo o smučarskem tekmovanju na Pohorju, vendar si tedaj pač nismo mislili, da bodo prav letošnje zimskošportne igre ovrgle vsa naša pričakovanja. Bilo Pohorje nas je pozdravilo ob prihodu z vetrom in novim pršičem na ledeni podlagi. Kljub temu je bilo razpoloženje ekipe z vodjem Milanom Vidmarjem prav dobro in fantje so razdrli marsikatero veselo med treningom po čudovitih snežiščih okrog žičnice. Zal proge za tekmovanje niso bile pripravljene in trening ni bil nič kaj uspešen.

Zdi se, da je organizatorju novo zapadli sneg prizadel še dokaj večje preglavice kot pa tekmovalcem. To je bilo videti že takoj na prvi tekmi v veleslalomu; začetek se je zakasnil kar za dve uri. Proga je bila sicer zelo zanimiva in res škoda, da ni bila bolj pripravljena. Naš prvi mož je bil Peter Prezelj s časom 59,2 sekunde, medtem ko sta zmagovalca Drakler in Bajda iz STT vozila 57,2 sekunde. Preseneča uvrstitev rutiniranih Rajška in Siršeta (STT) na tretje in četrto mesto.

Ekipe v veleslalomu:

1. STT 2:52,1; 2. MM 3:01,6; 3. TZL (Prezelj, Kos, Klemenčič) 3:02,1.

Po veleslalomu je bil na istem terenu tudi slalom. S skupnimi napori tekmovalcev je bila proga še kar hitro nared. Le sodniški zbor se nikakor ni mogel ujeti s starterjem, tako da brez zamude spet ni šlo. V obeh tekih je v zares mojstrskem slogu in z veliko prednostjo zmagal naš Peter Prezelj s časom 1:00,2 pred Rakom (MM) 1:05 in Rajškom (STT) 1:08,7. Naš Golob je bil šesti, Anžin pa deveti. Škoda je bilo Klemenove diskvalifikacije.

Ekipe v slalomu:

1. MM 3:28,2; 2. TZL (Prezelj, Golob, Anžin) 3:28,8; 3. STT 3:32,6.

Kot je videti iz rezultatov, smo bili v veleslalomu le za 5/10 sekunde, pri slalomu pa za 6/10 prepočasni za drugo, oz. za prvo mesto.

50 LET HE ŽIROVNICE

Pred kratkim je praznovala 50-letnico obstanka prva večja javna hidroelektrarna na ozemlju nekdanje Kranjske dežele — HE Žirovnica, ki še danes uspešno obratuje zraven svoje nove, večje sosede — HE MOSTE. O tej prvi hidroelektrarni pri nas bomo objavili nekaj zanimivosti prihodnjič.

Skoki:

Tekmovanje se je začelo brez poskusnega skoka. Šestevek dolžin dveh najdaljših skokov od treh izvedenih je dal končni rezultat tekmovalca. Skakalnica s svojim poldrugi meter visokim odskočnim mostom zahteva že skakalne smuči. Zato ni presenetljiva zmaga skakalca Vidoviča (MM) z 38 m, saj je le-ta prednjačil tudi v slogu. Od naših fantov se je znašel edino le Klemen, ki je bil s 36 metri drugi.

Ekipe v skokih:

MM skupaj 103,5, STT 102,5, TZL (Klemen, Kovačič, Kos) 100,5 m.

Tek

Tekmovalna proga za tek je bila najdaljša, kar jih je bilo doslej na trobojih. Vodstvo tekmovanja se je z vodji ekip sporazumelo, da tudi tekmovanje v teku velja za konkurenco. Takih sporazumov je bilo še več, vsi pa naj bi doprinesli k čimprejšnjemu poteku celotne prireditve. Zasedba v teku je bila dokaj močna, saj se je na startu pojavilo precej novih obrazov, ki so želeli prekrizati račune stalnemu zmagovalcu v tej panogi, našemu Munihu. Vendar se Miha ni dal in je za slovo od Litostroja še enkrat elegantno zmagal s časom 40,08 minut. Drugi je bil Fajhtinger MM (42,54), tretji pa Laznik STT — 43,10.

Ekipe v teku:

1. STT — 2:13,19; 2. TZL — Munih, Zibert, Grošelj — 2:16,58; 3. MM — 2:24,27.

Tako se je končal letošnji troboj — borben med tekmovalci in funkcionarji. Zmagala je po sporazumu MM z devetimi točkami, STT je iz istim številom druga, TZL pa s šestimi točkami tretji — zadnji...

Ce kritično ocenimo nastop naših mladih tekmovalcev, jim moramo priznati napredek, čeprav bi morda rutina in znana borbenost starejših tekmovalcev Dekleve, Sarfa in še koga, ki letos niso nastopali, utegnili bistveno vplivati na končni vrstni red ekip.

Kljub vsemu se je vse v redu izšlo in vsak je dobil svoje: Metalna prvo mesto in največji pokal; STT zavest, da je enaka zmagovalcu in manjši pokal, TZL občutek slabe sreče in najmanjši pokal, podpisani poročevalci pa — mavec na nogo. ETO

Naši upokoijenci ob odhodu iz podjetja

Vsak dan se stokrat mi primeri, da znanec vpraša me: »Kako kaj gre?«
Kaj rečem naj, pri moji veri, kot tjavendan: »Bo že, bo že...«

Premislek tu umesten je: Čemu ta »bo«?
So to obeti mar le jutrišnjega dne?
Morda na kratko izrečeno je tako, ker »bo« zajet v resnici — »je«.

Angleškemu: »How do you do«
po diplomatsko je enak odmev.
»Kako je z Vami?« rekli bi mi tu,
»In z Vami?« šlo v dvomljiv bi spev.

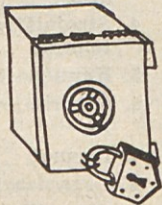

* How do you do? izgovori: Hau du ju du; pomeni dobesedno: Kaj delate? Velja pa za vprašanje: Kako vam je? in za pozdrav.

Namesto pojasnil, glej novo tu vprašanje!
Morda pa v tem preprosta je resnica:
Vprašanj je več kot odvrnitev nanje,
zvedavost večja kot — iskrenost lica.

A če že taka je, ko gre za nas,
kako odgovor se še bolj zaplete,
ko za podjetje, ne za Vas,
vprašujejo zvedave tete...

Pri tem pa tvezijo kar same Vam,
da Litostroj je »čisto fuč«,
da od »daj-dam« odpada — dam
in da je konto naš zašel pod ključ;

pa da nam delavci beže...
in kvaliteta dela peša...
in da izvoz je na papirju le,
ker vanj se konkurenca meša...

Bi odvrnili resno morda jim tako:
Že gre, prijatelji, le repra ni;
a vendar plan izpolnjen bo,
če nam deviz se nadrobi...

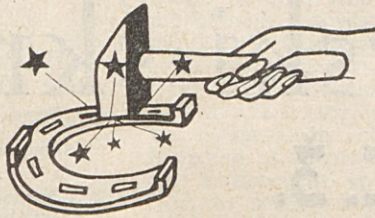
Bolj v šali rekli bi dvoumno:
Kaj skriva Vaše to vprašanje?
Ni mar Vam vse dovolj razumno,
če vsako leto večji plan je?

Ni Litostroj — papirnat zmaj,
še zmeraj pravi je gigant...
Čeprav gre kdaj za kak korak nazaj,
za dva naprej požene se — brez kvant.

Seve, če komu slabo gre,
sosedu slabemu kar prija,
da toči z njim še kdo solze,
češ, glejte, tudi njega ubija...

A sreče svoje vsak je sam kovač!
Ta rek velja za nas in za tovarno.
Tolažba? Ne! Tako je pač...
Ob dvomih vseh nam tu zares je varno.

Če komu všeč ni, kar je že,
pa naj odvrne: »Bó, že bó!«
In tudi tisti: »Gre, že gre«
beseda ni le kar tako...

Če »gre« je up, če »bo« pač bo,
saj »je« ni slab in »bo« še manj,
dokler pri delu vse bo šlo,
podobe nismo le iz sanj.

Podobe nismo le iz sanj doma,
pa tudi že nikjer več v svetu:
izdelek Litostroja ceni se, velja
v svetovnem že merilu in dometu.

Če ne verjameš, kar poglej,
kje vse že naše so turbine,
žerjavi kje, kje drugih vej
izdelki konkurenci so za sline...

Ne ponižujmo sami se tedaj!
Vsi del smo lepe domovine,
ki drugim dala je že marsikaj
iz litine, iz zlahtne je kovine.

Na kontinentih vseh že Litostroj
zapisal svoje je ime si...
O, Litostrojčan, trdno stoj,
na čenče drugih se ne vesi!

T. Žerjav

Konakovska termocentrala energetski velikan na Volgi

Na obali Volge, 140 km od Moskve, gradijo že več let konakovsko termocentralo. Glavno poslopje elektrarne, ki je dolgo 250 m in ima 15 nadstropij, je že dokončno zgrajeno, ravno tako kot nekateri drugi objekti. Prva turbina moči 300.000 kilovatov že proizvaja električno energijo. Skupna moč konakovske termocentrala bo znašala 2.400.000 kilovatov. Letna proizvodnja te elektrarne pa bo 16 milijard kilovatnih ur električne energije.

Konakovska termocentrala je prva v Sovjetski zvezi, ki bo za pogonsko sredstvo uporabljala prirojni plin, za rezervo pa bo imela mazut. Letno bo porabila 3,5 milijarde kubičnih metrov plina in 500 tisoč ton mazuta. Če bi izkoriščala premog, bi za to energijo bilo potrebno 12 milijonov ton ali nekoliko tisoč železniških kompozicij za prevoz te količine premoga. Plin kot gorivo je desetkrat cenejši od premoga, mazut pa nekako dvakrat. Zaradi tega bo konakovska termocentrala najbolj ekonomična termocentrala v SZ. Ima pa še eno prednost. Njena avtomatizacija je namreč na izredno visoki stopnji. V tej zares velikanški termocentrali bo delalo samo 600 ljudi — približno 25 ljudi na 100 tisoč kilovatnih moči. Cena ene kilovatne ure pa bo znesla 0,4 kopejke.

Okrog 150 sovjetskih podjetij skrbi za opremo, kontrolne merse aparate in elektronsko avtomatične aparate za konakovsko termocentralo.

Leningradska železarna je dobavila enosne turbine, moči 300 tisoč kilovatov.

Vsi objekti termoelektrarne so zgrajeni iz montažnega armiranega betona, kar je znatno skrajšalo čas gradnje. Sedaj grade v tej termocentrali drugi in tretji blok, ki bo začel s proizvodnjo električne energije še letos. V celoti pa bo elektrarna dograjena v letu 1967.

TURBOGENERATOR — HLAJEN Z VODIKOM

Največja jugoslovanska tovarna elektroopreme Rade Končar iz Zagreba se je odločila izdelati turboagregat 125 megavatov in turbogenerator moči 156 megavolt-amperev za termoelektrarno Plomin, ki naj bi pričela delovati prihodnje leto. Novi turbogenerator za to istrsko elektrarno bo približno štirikrat večji od podobnih, ki so jih do sedaj naredili v Rade Končarju. Potrebno je omeniti veliko tehnološko zanimivost — ta turbogenerator naj bi bil hlajen z vodikom. Rade Končar tak turbogenerator že izdeluje za toplarno iz Ljubljane, na ta način so pridobili dragocene izkušnje.

Proizvodnja turbogeneratorja moči 156 megavolt-amperev pomeni velik korak naprej v naši proizvodnji rotacijskih strojev. V proizvodnji velikih hidrogeneratorjev je podjetje Rade Končar že položilo izpit pred nekoliko leti, ko so za hidroelektrarno Split izdelali generator moči 120 megavolt-amperev. Sedaj so v delu težki generatorji (100 megavolt-amperev za HE Bajina Bašta) pripravljajo pa načrte za izdelavo generatorja moči 190 megavolt-amperev.

Strokovnjaki menijo, da se je naš elektroenergetski sistem razvil že v toliki meri, da so generatorji take moči ekonomsko opravičljivi. Toda v Rade Končarju niso ostali pri izdelavi takih generatorjev, pripravljajo se še na večji podvig — izdelati nameravajo načrte za turbogeneratorje moči 240 megavolt-amperev.

Po IT novinah

PREŠERNOVA DRUŽBA NUDI DOBRO IN POCENI KNJIGO

Za svoje člane bo v letu 1965 izdala:

1. **PREŠERNOV KOLEDAR 1966**
2. Mira Mihelič: »**ZMERAJ, NIKOLI**«, povest
3. Ernest Hemingway: »**IMETI ALI NE**«, roman
4. Sergej Sartakov: »**PO BRZICAH ČUNE**«, potopis
5. **PRAVLJICE**, izbor iz svetovne mladinske literature
6. Emilijan Ceve: »**SLOVENSKA UMETNOST**«, bogato ilustrirano poljudnoznanstveno delo
7. eno **STENSKO SLIKO** po izbiri: Lovro Janša: »Gorska pokrajina«, Ferdo Vesel: »Prijateljci« ali Rihard Jakopič: »Sava«

Letna naročnina 1200 din

9 romanov v zbirki »Ljudska knjiga« 3000 din
12 števil revije »OBZORNIK 65« 1200 din

KNJIGE PREŠERNOVE DRUŽBE V VSAKO SLOVENSKO DRUŽINO!

Pojasnila in naročila pri vseh poverjenikih in upravi Prešernove družbe v Ljubljani, poštni predal 41/T.

Če pridno delu bomo se predali,
si vsepovsod med sabo pomagali,
če stroškov bo vse manj in manj,
zaslužek naš ne bo privid iz sanj.

ZA RAZVEDRILO VLOM

T. Žerjav
VSEVEDNIKI

Stari: »Scio, me nihil scire«
(Vem, da nič ne vem)
že pozna — domače viře;
z laškega nekoč prevzet
se prelil je v tale splet:

Vem, da vem,
da nič ne vem,
ker če vem,
ne vem, če vem;
le kdor ve,
da nič ne ve,
več on ve,
kot kdor vse ve...

Tole igra je besed, dejal bo kdo.
Ne, modrost prastara, večna je:
meni, tebi, vsem velja tako,
pa čeprav za mnoge oporečna je.

Vsi počez najraje smo — vsevedniki;
besedičenje prerado nadomešča znanje;
po dejanjih smo premalo — zgledniki,
vsi »vse vemó«, a brez čebelic panj je...
Znanja pravega smo le — priskledniki,
ker »vsevednost« zazibava nas v spanje.

Vedeži pač ne, smo prej samo koledniki,
vneti vsi, prevneti za besed oranje,
manj za brazdo, plug na razorih duha,
kjer le, kar vredno je, zares velja.

Domišljavcem pa v refren
rad ponavljam in povem,
v čemer sem zares iskren:
Vem, da vem, da nič ne vem...

T. ŽERJAV

VABILO

Vsi veste, da pri nas že davno
ni športa več in ni več nogometa.
Zato zares se zdi zabavno,
če tam pri vhodu še objava je
pripeta,
pod ključ celo v omarico zaprta,
ki vabi nas na »tekmo leta« (1963),
kot da sezona pravkar je odprta
in da na tekmo se mudi...
Morda pa le za vsak primer
če se za nogomet še kdo bi vnel,
viši v omarici prastari ta papir,
da žogobrcarjem bi slavo pel?...
Naj bo tako, naj bo drugače,
prostora samega je škoda;
če ni nam več za nogometne

hlače,
vrzimo ven, kar črv že gloda!

VLOM

(Baladica)

Se ropar je nedavno
skoz okno splazil v DUR,
ko prej že je zmikavno
ukradel avto — mesto kur...

Pol menze najbrž je falot
planiral stlačiti v vozilo;
a roparski mu ta pohot
v arest je sprevrnilo motovilo.

Stražarji reda — brž na sledi —
so avto zmaknjen izsledili,
še preden roparju pri skledi
užitek poln bi dopustili...

Kaj zgodba tale nas uči?
Celo pri kraji dober ni pohlep;
če kdo pogoltno si preveč želi,
ostane mu le — prazen žep.

STROJNIŠKI VESTNIK

glasilo oddelka za strojni-
štvo, inštituta za turbo-
stroje, društva strojnih
inženirjev in tehnikov SR
Slovenije

Prinaša aktualne članke
iz strojništva,
pregled domače in tuje
strokovne literature,
društvene vesti,
poročila o delu in uspe-
hih vseh vodilnih tovarn
strojne industrije

Izhaja dvomesečno v nakla-
di 3000 izvodov.

Uredništvo in uprava:
Ljubljana, Aškerčeva 16.

TEHNIKA

Časopis »Tehnika«,
organ Zveze inženirjev
in tehnikov Jugoslavije,
izhaja vsakega prvega
v mesecu.

Obsega:

1. Splošni del tehnike
2. Naše gradbeništvo
3. Rudarstvo in metalur-
gijo
4. Strojništvo in elektro-
tehniko
5. Kemično industrijo
6. Prehranjevalno industri-
jo
7. Promet
8. Organizacijo dela
9. Obvestila industrijskih
podjetij o njihovih pro-
izvodih in tehničnih do-
sežkih

Vsaka številka obsega
približno 25 strani velike-
ga formata 21×29 cm.

Letna naročnina: 12.000
dinarjev.

Posamezna številka: 1250
dinarjev.

Naročila pošiljajte na na-
slov: DIREKCIJA ZA IZ-
DAVAČKU DELATNOST
»TEHNIKA«. Beograd,
Kneza Miloša 7/II; telefon
30-106, 30-057 in 30-024

Tiskarski škrat

Predstavlja se T. Ž.
Pretvarja se T. Ž.

Škrat tiskarski, oj, ni vedel,
da T. Ž. ime je neizvirno;
v zmoto v vnemi je zabredel —
zbode zdaj z bodico ga T. Ž. papirno,

da še kdaj se v goste ne priklati,
v »Litostroju« se preveč ne razbohoti;
raje kar ostane naj med brati,
nas v prihodnje pa ne moti!

T. Žerjav

Vtihotapi se kaj rad v tiskarno
pravi črni vrag — tiskarski škrat.
Nič pred njim tedaj ni varno:
črka, misel ne, ne stavek zlat.

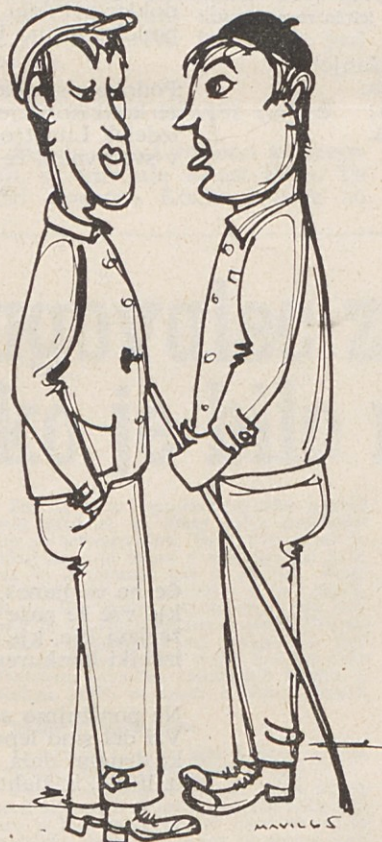
Vse premeče in prevrže v mah,
ko ga zloba in zavist prevzame;
avtorjem, tiskarjem je v preplah,
jim kot mora tlačiti rame.

Ko pa včasih le poredno, nagajivo
se sprehodi tja med stavek,
ti zagode jo pošteno, v živo,
hudomušno, s smehom si naplača davek.

Zadnjič iz: »Predstavlja se T. Ž.«
kar v: »Pretvarja se« jo je zagodel.
K sreči ga T. Ž. tu sam je še
pravočasno zgrabil za jeziček podel.

Brž jo je popihal, zbežal,
kakor tat, ki so mu za petami;
tisti dan se v brk ni režal,
skril kaj brž se je pred nami.

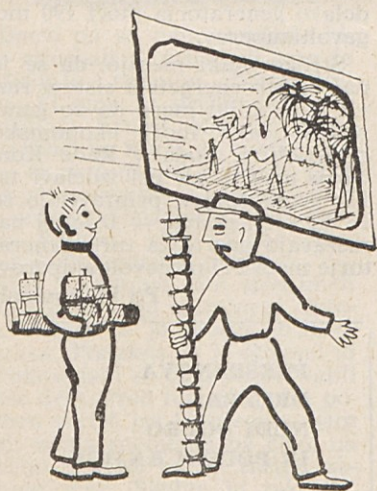
Urezal se to pot je škrat!
Kozla grešnega zares ni ustrelil:
ni pretvarjal se T. Ž. takrat,
vanj se nekdo drug je sam prelevil...

Ali imaš kako skrito rezervo?
V tovarni polno, a doma žal
nobene.

Iz časopisa »Sevojno«

Vrteli smo film...

Nedavno film smo o Nilu zavrteli.
Ob reki tej črpalne so postaje,
ki smo opremo mi jim vdeli.

Kaj film ta nam daje?

Črpalkarji dejali so: »Premalo,
črpalke so le ene vrste...
Opreme naše bi se dalo
prikazati še pet na prste.«

Motorji Diesel mar se bolje so obnesli,
vprašujejo v DT z nagajanjem vsevprek;
a oni tudi so nekoč se tresli:
bo-li, ne bo vse šlo na rek?...

Nam film nov lepo dokumentira,
da složnost le navrže nam uspeh,
pa da iz vsakega prepira
ostane nam le prazen meh...

T. Žerjav

Kritika in kritika

Mnogokrat slišimo in čitamo,
kako ljudje ostro ocenjujejo, kar
jim pri drugih ni všeč. Seveda v
tem ni ničesar čudnega, saj vsi
vemo, da je življenje sestavljeno
iz toliko različnih stvari, ki nam
niso všeč ali pa niso v skladu
z družbenimi normami. Priznati
pa tudi moramo, da ljudje mno-
go redkeje opazijo in priznajo
svoje slabosti kot slabosti dru-
gih in se še vedno ne držimo
pravila: »Kdor od drugega zah-
teva vestnost pri delu, mora biti
tudi sam vesten.«

Vzemimo primer iz našega vsak-
danjega življenja. Gre za člove-
ka, ki zelo rad drugim soli pa-
met, kako bi bilo treba poslovati

Zaslужek večji bo vsak dan,
če dinar bo nekje privarčevan.

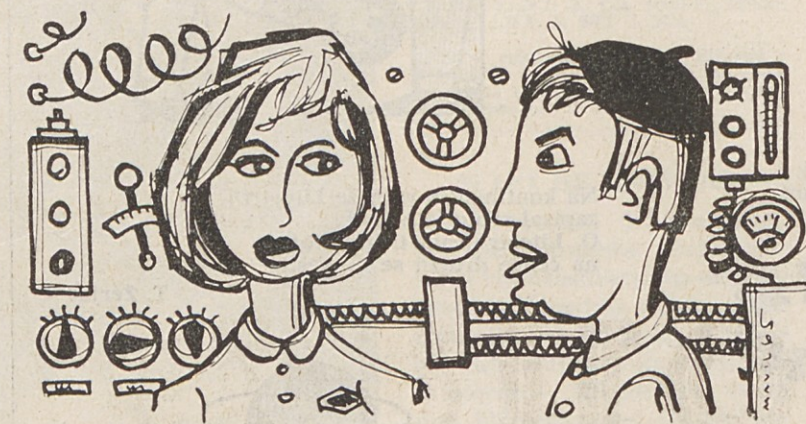
Če prvič ne, pa drugič gre,
rezervo skrito najdete nekje.

po načelih dobrega gospodarje-
nja, kako je potrebno štediti z
družbenim premoženjem ipd. Za-
nimivo pa je, da je prav ta člo-
vek odšel na službeno potovanje,
da bi opravil neki posel. Posel je
sicer opravil, toda nato je ostal
doma, da bi se odpočil. Doma je
ostal toliko časa, kot je bil na
službenem potovanju. To bi mor-
da bilo še vse v redu, toda vne-
sel je v potni nalog še čas, ko
je bil doma, in račun za vse stro-
ške, kot da bi bil ves čas na
službenem potovanju.

Seveda so to v podjetju opazili,
pa so ga opozorili na njegovo na-
pako. On se je seve razburil, pov-
zdignil glas, češ kdo ima pravico,
da me kontrolira in dvomi o moji
poštenosti, saj sem vendar vzo-
ren uslužbenec in pošten član na-
šega kolektiva.

Tak »poštenjak« seveda meni,
da ima samo on pravico kritizi-
rati, drugi pa naj bi zamižali ob

vseh njegovih napakah. Kaže, da
je pri tem pozabil na narodni
pregovor, ki pravi: Kdor se mi-
sli obesiti, naj nikar ne govori o
vrvi...

Žena, glej da pripraviš kaj boljšega za kosilo, ker imaš danes praznik
— dan žena